

Bojkot olympiád ve studené válce.

Jiří Jabůrek

Fakulta sociálních věd

Univerzita Karlova

Praha

3. ročník mezinárodních teritoriálních studií

Konzultoval: PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Práce bude obhajována v 6. semestru studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze, dne 7. ledna 2010

Za nedocenitelné rady a připomínky při realizaci této práce děkuji především PhDr. Oldřichu Tůmovi, Ph.D. a PhDr. Františku Kolářovi, CSc. Dále pak Radce Svobodové, za její bystrý zrak a úsudek. Janu Matějkovi s Ladislavem Nezbedou, jejichž znalosti technických detailů mi ušetřily mnoho času. A v neposlední řadě děkuji Dušanu Mendelovi, za jeho velkorysost.

OBSAH

Úvod.....	6
1. Politika a olympijské hry ve 20. století.....	8
1.1. Hitler, poválečná doba, 60. léta.....	8
1.2. „Hry musejí pokračovat“ a první bojkot.....	10
2. Moskva 1980.....	13
2.1. Volba Moskvy.....	13
2.2. Africký problém.....	14
2.3. Afghánistán.....	15
2.4. Slyšení v Senátu.....	16
2.5. Mise Muhammada Aliho.....	20
2.6. Lake Placid a americký bojkot.....	22
2.7. BOA proti Thatcherové, Britové přesto jedou.....	24
2.8. Lord Killanin neuspěl.....	25
3. Los Angeles 1984.....	27
3.1. Nikdo nechce hry.....	27
3.2. Samaranch prezidentem MOV.....	29
3.3. Úmrtí Brežněva a protest Československa.....	30
3.4. Ban the Soviets.....	31
3.5. Další změna v SSSR.....	33
3.6. Znovu bojkot.....	35
3.7. Poslední snahy zabránit bojkotu.....	37
3.8. Američané chtějí Rumunsko.....	39

4. Vývoj po Los Angeles.....	43
5. Závěr.....	44
6. Prameny a literatura.....	45
7. Seznam zkratk	49
8. Summary.....	50
9. Přílohy.....	51

Úvod

8. srpna 2008 zveřejnila olympijská výprava Spojených Států jméno sportovce, který ponese na slavnostním zahájení her v Pekingu americkou vlajku. Jde o velice prestižní záležitost a tentokrát dostal důvěru Lopez Lomong, v postatě neznámý atlet, který měl za sebou těžký životní osud. Narodil se v Súdánu, v šesti letech utekl ze země před občanskou válkou a sám bez rodičů strávil v uprchlickém táboře v Keni deset let. Nakonec se mu povedlo dostat se do Spojených Států, kde se prosadil v atletice.¹

Volba Lomonga jako vlajkonoše nejsledovanější výpravy měla jasný politický vzkaz. USA tím vyjádřily nesouhlas s politikou Číny, která otevřeně podporovala súdánský režim, investovala do tamního naftového průmyslu a do země také dodávala zbraně. Dlouho před začátkem her přitom představitelé Číny varovali před otvíráním politických témat během olympiády. Už zahájení ale ukázalo, že veškeré snahy o oddělení politiky a sportu jsou stále marné.

Během jara roku 2008 se většina světových politiků vyjadřovala ke své případné účasti či neúčasti na olympiádě v Pekingu. Otázky porušování lidských práv v Číně a situace v Tibetu byly velmi živé. Štafetu s pochodní provázely demonstrace po celém světě. Nakonec ale došlo ke zklidnění situace. Sporná témata načas ustoupila a nejsledovanější událost roku 2008 proběhla hladce. Slavnostnímu zahájení tleskalo přímo na stadionu více než 80 hlav států a předsedů vlád. Nechyběli americký prezident George W. Bush, ruský premiér Vladimir Putin nebo francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Naopak pozvání odmítli britský premiér Gordon Brown nebo německá kancléřka Angela Merkelová.

Také v Česku se vedla ohledně návštěvy olympiády živá politická diskuze. Radikálně v ní vystupovali Zelení, kteří byli kategoricky proti. Ministr zahraničí Karel Schwarzenberg se vyslovil pro politický bojkot her a po schůzce se svým francouzským kolegou Bernardem Kouchnerem navrhoval, aby Evropská unie přijala Dalajlámu na „nejvyšší úrovni“. Dále uvedl, že „slavnostní zahájení olympiády v zemi, která se znovu ukázala jako diktatura, bychom neměli podpořit.“²

Český prezident Václav Klaus do Pekingu nepřijel, a to s odvoláním na operaci kyčle. Premiér Mirek Topolánek ještě v dubnu prohlašoval, že na olympiádu nepojede. Ale později

¹ Bill Dwyre, *deník Los Angeles Times*, 9. srpen 2008.

<http://articles.latimes.com/2008/aug/09/sports/sp-olydwyre9>, 20. 12. 2009

² ČTK, 9. 4. 2008. In: www.tyden.cz/rubriky/domaci/schwarzenberg-chcebojkotovat-zahajeni-olympiady_53281.html

změnil názor a s tibetskou vlajkou na klopě svého saka novinářům sdělil, že přijal pozvání Českého olympijské výboru a podpoří přímo na místě české sportovce.³ V Pekingu strávil tři dny.

Poprvé po dvaceti letech se v souvislosti s olympiádou opět používalo slovo „bojkot“. Hry samotné ale nakonec proběhly v klidu. Ještě před zahájením se sice mezinárodní organizaci „Reportéři bez hranic“ podařilo nabourat do vysílání čínského rozhlasu a zhruba deset minut v éteru běžel příspěvek vyzývající k propuštění politických vězňů, to ale byla ojedinělá akce. Hry v Pekingu se obešly bez větších politických demonstrací a čínské úřady si mohly oddechnout.

Představitelé sportovních hnutí, zvláště pak Mezinárodního olympijského výboru (MOV) se až do 70. let snažili za každou cenu udržet si nezávislost na světových politických problémech. Nemohlo se jim to podařit. Olympijský sport se stal masovou událostí, ve kterém se soupeření mezi jednotlivci postupně transformovalo na soupeření mezi národy. K největšímu zásahu politiky do sportu došlo v letech 1980–1984. Obě světové supervelmoci postupně bojktovaly hry v Moskvě a v Los Angeles. Jestliže sport do té doby bojoval o nezávislost na politických rozhodnutích, pak na přelomu 70. a 80. let veškerou svobodu ztratil.

Tato práce si neklade ambice dělat „morální soudy“ nad rozsáhlým zásahem politických elit do olympijského hnutí, který odnesla jedna generace sportovců. Jsem toho názoru, že to zkrátka patřilo k té době. Sport přináší mimo jiné i soupeření mezi národy o prestiž a stal se další arénou pro politický souboj. Vždyť vztyčená vlajka na počest olympijského vítěze mnohdy udělá zemi větší reklamu, než politický návrh či program. Chci se zastavit u několika klíčových momentů, které ovlivnily tehdejší olympijské hnutí a nakonec vedly k neúčasti některých států na olympijských hrách v letech 1980 a 1984. Bojkot OH ovšem není záležitostí výhradně první poloviny 80. let, politické projevy k olympismu vždy patřily, a tak jsem se rozhodl v úvodu alespoň ve stručné formě uvést ty nejdůležitější. Pomůže to lépe pochopit souvislosti období na přelomu 70. a 80. let, které je pro mě v této práci prioritou.

³ *TK vlády*, 15. 7. 2008.

viz: <http://domaci.ihned.cz/c1-25982630-poletim-do-pekingu-řekl-topolaneck-s-tibetskou-vlajkou-v-klope>, 20.12.2009.

1. Politika a olympijské hry ve 20. století

1.1 Hitler, poválečná doba, 60. léta.

V roce 1936 došlo k prvnímu politickému zneužití olympijských her. Berlínu byly hry přiděleny v roce 1931, Mezinárodní olympijský výbor chtěl tímto gestem ukázat světu, že Německo je již plnohodnotným členem mezinárodního společenství. Nástup Hitlera k moci ale tento cíl zcela změnil. (V organizaci her se osobně angažoval generál von Reichenau, velký příznivce olympijské myšlenky a později také člen MOV.⁴ Už před začátkem OH v Berlíně některé výpravy z politických důvodů zvažovaly svoji účast (např. Velká Británie, Československo, Spojené státy nebo Švédsko). Hry přinesly masivní propagaci árijské rasy⁵ a také první olympijský film. Autorkou snímku „Olympia“ byla Leni Riefenstahlová. (Střih záběrů jí trval 18 měsíců a v kinech se objevil v roce 1938).

První rozsáhlejší bojkot olympijských her z politických důvodů přišel v roce 1956. Do Melbourne nepřijely výpravy Egypta, Libanonu a Iráku, protestovaly tím proti 2. arabsko-izraelské válce. Ještě víc hry ovlivnila sovětská intervence v Maďarsku. (Kvůli ní účast na hrách odmítli Nizozemci, Španělé a také Švýcaři – ti si to později rozmysleli, ale na poslední chvíli už se jim nepovedlo zorganizovat výpravu do Melbourne.)⁶ Někteří Maďarští sportovci byli narychlo odvezeni ze své vlasti a poté dopraveni lodí do Austrálie, aniž by věděli o událostech ve své zemi. Vše zjistili až od maďarských emigrantů po vylodění v Austrálii. Zápas ve vodním pólu mezi Maďarskem a SSSR pak vešel do dějin jako jeden z nejbrutálnějších v historii. (Maďaři vyhráli 4:0 a ve vodě tekla krev.⁷ Podstatná část maďarské výpravy už se z Austrálie domů nevrátila.

MOV se také pro hry v Melbourne povedlo vyjednat dohodu výprav západního i východního Německa. Oba státy tam už podruhé vystoupily pod společnou vlajkou. Tehdejší předseda Mezinárodního olympijského výboru Avery Brundage to považoval za svůj osobní

⁴ *O Reichenauově činnosti v olympijském hnutí např.: Correlli Barnett: Hitler's Generals, Grove Press., 1989, New York, s. 209-213).*

⁵ *Více např.: David B. Kanin, A political history of the Olympic Games, Westview Press, 1981 s. 52-56.*

⁶ *K. Toohey, A. J. Veal: The Olympic Games. A social science perspective, Cab International, 2nd edition, 2007, s. 97-99.*

⁷ *Viz příloha I. Výpověď „zkrvaveného pólisty“ Ervina Zadora po 50 letech, rozhovor pro The Independent, 2.12. 2006, <http://www.freedomsfury.net/press-kit/FFIndependent12-6-6.html> (26.12.2009).*

úspěch a pyšnil se tím, že „MOV se na sportovním poli povedlo dosáhnout toho, v čem politici zatím zklamali.“⁸

Hry v Římě roku 1960 byly bezproblémové, za zmínku stojí vstup amerických televizních společností na olympijský trh, CBS zaplatila za vysílací práva 660 tisíc dolarů.⁹ Z olympiády v Tokiu 1964 byla kvůli politice apartheidu vyloučena J.A.R., na hry se vrátila až v roce 1992. (S Jižní Afrikou měl MOV problémy až do 80. let.) V Tokiu také naposledy společně soutěžily oba německé týmy. (MOV „německou otázku“ dořešil v roce 1968, kdy došlo k definitivnímu rozdělení německých Národních olympijských výborů.)

Her v roce 1964 se kvůli sporům s MOV nezúčastnila Indonésie, kterou následovala Severní Korea. Indonésie pod vedením prezidenta Sukarna rok předtím organizovala tzv. hry GANEFO, které měly ambici konkurovat olympijským hrám. Prvního a zároveň posledního ročníku ze zúčastnilo 3000 sportovců z 48 zemí.¹⁰

Olympiádu v Mexiku v roce 1968 předznamenaly bouřlivé demonstrace proti tamní vládě, deset dní před začátkem her zasáhla armáda: podle odhadů bylo 200–300 studentů zabito a přes tisíc dalších zraněno. Zatímco tyto události označil MOV za vnitřní záležitost Mexika, protesty afroamerických atletů už řešil. Černošské hnutí se dostalo i na olympijská sportoviště. Američané Tommie Smith a John Carlos vztyčili během hymny zařatou pěst – jako symbol boje za černošská práva v Americe.¹¹ Předseda MOV Avery Brundage prosadil u americké výpravy jejich vyloučení z her.

Mexická olympiáda byla politickými tématy protkána.¹² „Tichý protest“ si v Mexiku prožila i československá gymnastka Věra Čáslavská, která v létě podepsala jeden z nejdůležitějších dokumentů Pražského jara – manifest Dva tisíce slov. Během zvuků sovětské hymny pak Čáslavská demonstrativně odvrátila hlavu stranou od stoupajících vlajek. (I za tento protest byla Čáslavská později z ČSTV.)¹³

⁸ Allen Guttman: *The Olympics, a history of the modern games*, University of Illinois, 2nd edition, 2002, s. 95.

⁹ Alfred Erich Senn: *Power, politics, and the Olympic Games*, Human Kinetics, 2001, s. 121 – 122.

¹⁰ O projektu GANEFO: J. A. Mangan, Fan Hong: *Sport in Asian Society*, Frank Cass Publisher, 2003, s. 295–318.

¹¹ Viz příloha II. O boji černošských sportovců za rovnoprávnost např. Amy Bass: *Not the Triumph but the Struggle, the 1968 Olympics and the making of the Black Athlete*, University of Minnesota Press, 2002.

¹² E. Findling, Kimberly D. Pelle: *Historical dictionary of the modern Olympic movement* s. 139 – 147.

¹³ Obsáhla zpověď Věry Čáslavské: rozhovor Martina Moravce s Věrou Čáslavskou, 40 let po okupaci, 21. 8. 2008 http://zpravy.idnes.cz/v-bratrove-smrti-ma-prsty-stb-rika-vera-caslavska-f7k-/domaci.asp?c=A080820_073135_domaci_lpo (25.12.2009).

1.2. Hry musejí pokračovat a první bojkot.

V roce 1972 došlo k největší olympijské tragédii historie. Členové palestinské teroristické skupiny s názvem Černé září, která spadala pod stranu Fatah, vnikli do olympijské vesnice, kde zajali jako rukojmí jedenáct izraelských sportovců a členů výpravy. Za jejich výměnu požadovali propuštění 234 palestinsko-arabských vězňů, kteří byli zajati v Izraeli, a také osvobození dvou členů Frakce Rudé armády, Ulriky Meinhofové a Andrease Baadera.¹⁴ Po bezvýsledném celodenním vyjednávání pak došlo k přestřelkám, které nepřežil ani jeden z rukojmích.¹⁵

Po tragických událostech Mezinárodní olympijský výbor řešil otázku, zda hry přerušit, nebo raději rovnou ukončit. Odstupující prezident MOV Avery Brundage na svých posledních hrách ve funkci nakonec mezi váhajícími členy výboru prosadil svůj názor. Vystoupil přímo na stadionu v Mnichově a prohlásil: „Jsem přesvědčený o tom, že veřejnost souhlasí s tím, že nemůžeme nechat hrstku teroristů zničit projevy mezinárodní spolupráce a přátelství, které představuje olympijské hnutí ... Hry musejí pokračovat.“¹⁶

Montrealskými hrami v roce 1976 začíná seriál rozsáhlých politických bojkotů, který bude pokračovat až do roku 1984. Vedení MOV převzal Michael Morris Lord Killanin, který musel řešit dva dlouhodobé problémy:

1. Hrozící bojkot her afrických států kvůli vnitropolitické situaci v J.A.R.
2. Čínsko-tchajwanský spor.

Návštěva amerického týmu stolních tenistů v Číně zahájila novou éru ve vztazích těchto dvou zemí. Číňané se v roce 1975 vrátili do struktur MOV a začali vést aktivní boj proti olympijskému výboru Tchaj-wanu.¹⁷

Kanadský olympijský výbor se v roce 1976 dostal do hodně složité situace. MOV na jedné straně trval na účasti Tchaj-wanu na hrách v Montrealu. Na druhé straně kanadská vláda

¹⁴ *Teroristické akci v Mnichově se věnuje např. Simon Reeve: One day in September, Arcade Publishing, 2000.*

¹⁵ *Izraelská vláda pod vedením Goldy Meierové už druhý den poté pověřila tajnou službu Mosad odvetnými opatřeními vůči dalším teroristům, kteří se na olympijské masakry podíleli, a kteří spolupracovali se skupinou Černé září. Detailní popis atentátů Mosadu na arabské teroristy v Evropě viz např.: Ian Black, Benny Morfia: A History of Israel's Intelligence Services, Hamish Hamilton Ltd., 1991, s. 269-281, nebo Aaron J. Klein: Striking back: The 1972 Munich Olympics Massacre and Israel's Deadly Response, Random House, 2005*

¹⁶ *Richard D. Mandell, The Olympics of 1972: a Munich Diary, The University of North Carolina Press, 1991, s. 138 – 139* Projev A. Brundage je možné také shlédnout na adrese: <http://www.youtube.com/watch?v=TsYiplo3nEU>, (čas 4:40-5:20) (12. 12. 2009).

¹⁷ *Národní olympijský výbor Tchaj-wanu po roce 1949 vystupoval pod názvem „Čínský olympijský výbor“ a MOV jej uznával. Na protest proti této situaci se ČLR v roce 1958 stáhla z olympijského hnutí. Čínský problém v MOV např.: Christopher R. Hill: Olympic Politics, Manchester University Press, 1992, s. 40-53.*

pod vedením premiéra Trudeaua vedla přátelskou politiku vůči pevninské Číně.¹⁸ V roce 1976 Trudeau jednal s Čínou o uzavření smlouvy o prodeji obilí. Jednou z podmínek Číny bylo to, že Tchaj-wan nesmí soutěžit na olympijských hrách v Montrealu; Trudeau žádosti vyhověl. Nařídil, že tchajwanská výprava nebude vpuštěna na území Kanady. Trudeau tím vyděsil vlastní Kanadský olympijský výbor, MOV vznesl protest a lord Killanin se ujal vyjednávání. Nakonec se s Trudeauem dohodl na tom, že Tchaj-wan bude moci soutěžit na hrách, ale pouze pod názvem „Tchaj-wan“, výprava už nebude reprezentovat „Čínu“.¹⁹

Samostatná akce kanadské vlády rozzlobila Spojené státy, které v jednu chvíli uvažovaly o bojkotu her. Nakonec se ministr zahraničí Henry Kissinger omezil na odmítnutí pozvání do Montrealu a americká výprava na hrách zůstala. Tchajwanci ale s dohodnutým kompromisem mezi Trudeauem a Killaninem nesouhlasili a olympiády v Montrealu se nakonec nezúčastnili. Lord Killanin později prohlásil, že kdyby věděl o půl roku dřív, jaký postoj bude mít kanadská vláda, zasadil by se o okamžité přeložení her do jiného města.²⁰

Čínský problém byl pro MOV naprosto zásadní, a tak před hrami v Montrealu přehlížel stížnosti afrických států. Lord Killanin věřil tomu, že otázka rasové diskriminace v Jižní Africe byla definitivně vyřešena vyloučením J.A.R. z her. K tomuto opatření se navíc přidala řada dalších celosvětových sportovních federací, jihoafričtí sportovci tak prakticky neměli kde a proti komu soutěžit. Z této izolace se Jihoafričané rozhodli dostat pomocí rugby. Sehráli přátelský zápas s reprezentací Nového Zélandu a většina afrických států kvůli tomu žádala vyloučení Nového Zélandu z her v Montrealu. MOV tuto stížnost smetl ze stolu s tím, že rugby není olympijským sportem. Afričané se cítili poníženi, a tak se na poslední chvíli rozhodli k rozsáhlému bojkotu her v Montrealu.²¹

Představitelé Sovětského svazu požadavky Afričanů v rámci olympijského hnutí vždy stoprocentně podporovali a otevřeně je nabádali k razantnímu postupu vůči MOV. V Montrealu už ale byla situace trochu jiná. Další hry se totiž měly konat v Moskvě a Sověti začínali tušit, že by se otázka hromadného bojkotu mohla týkat i jejich her. Zvolili proto opatrnější postup. Požadavek Afričanů na vyloučení Nového Zélandu z olympiády

¹⁸ J. L. Granatstein, Robert Bothwell: *Pirouette: Pierre Trudeau and Canadian Foreign Policy*, University of Toronto Press, 1990, s. 178-205.

¹⁹ Donald Macintosh, Michael Hawes: *Sport and Canadian Diplomacy*, McGill-Queen's University Press, 1994, s. 37-58.

²⁰ Senn: *Power, Politics, and the Olympic Games*, s. 166.

²¹ Tamtéž, s. 68-72 OH v roce 1976 bojkotovalo 28 převážně afrických států: Alžírsko, Čad, Egypt, Etiopie, Gabon, Gambie, Ghana, Guyana, Horní Volta, Irák, Kamerun, Keňa, Kongo, Libye, Madagaskar, Malawi, Mali, Maroko, Niger, Nigérie, Středoafriická republika, Súdán, Svazijsko, Tanzanie, Togo, Tunisko, Uganda, Zambie.

v Montrealu sice podpořili, ale zároveň dodali, že bojkot není správným řešením. Sportovní úspěch prý v boji proti rasové diskriminaci zmůže víc než demonstrativní odstoupení z her.²²

Hromadný bojkot olympiády z politických důvodů se v Montrealu stal realitou. Nebylo to poprvé, ani naposled, kdy vlády jednotlivých států ovlivňovaly postoje „svých“ olympijských výborů. V případě Kanady dokonce došlo k vnitřnímu rozporu. Předchozí předseda MOV Avery Brundage (ve funkci 1952–1972) se za každou cenu bránil tomu, aby světové politické elity zasahovaly prostřednictvím národních výborů do olympijského hnutí. Brundage napsal všem členům MOV: „Mluví se o evropské koalici, latinsko-americké koalici, koalici států za „železnou oponou“, Západní koalici nebo koalici britského impéria v rámci MOV. ... Něco se muselo pokazit. V MOV nesmějí být žádné koalice a žádný nacionalismus.“²³

Jeho nástupce Lord Killanin (ve funkci 1972–1980) byl větší realista, uvědomoval si, že olympijské hnutí je se světem politiky provázáno. A tak se snažil hry co nejvíce „odnacionalizovat“ a ponechat tím MOV rozhodující vliv na olympijské hry. K tomu měl přispět i plán na zrušení vlajek či hraní hymen během olympiády, sportovci neměli mít trikoty v národních barvách.²⁴

Killanin těžce nesl bojkot her v Montrealu, MOV ale čekal mnohem těžší test, kdy do hry vstoupí dva největší světoví hráči. Montrealské OH se zapsaly do historie jako neztrátovější vůbec. Kanadská vláda se odmítla významně podílet na financování her, navíc po mnichovských událostech dramaticky stouply investice do zajištění bezpečnosti sportovců. Také vláda provincie Quebec dala ruce pryč od olympiády, a veškeré investice tak zůstaly na městu Montreal. Po hrách zůstal obrovský dluh ve výši asi 1,5 miliardy dolarů.²⁵

²² Senn: *Power, Politics, and the Olympic Games*, s. 167.

²³ Oběžník členům MOV, 30. leden 1954, *Brundage archive, University of Illinois*. In: Senn: *Power, politics, and the olympics*, s.106. Brundage se zároveň snažil prosadit vyškrtnutí všech týmových sportů z programu OH. „Týmové sporty totiž přinášejí soupeření mezi národy a nikoliv mezi jednotlivci, jak hlásala olympijská myšlenka, kterou v době vzniku moderních her prezentoval Baron de Coubertin.“ Oběžník členům MOV, 26. srpen, 1957, *Brundage archive, University of Illinois*. In: Senn: *Power, politics, and the olympics*, s. 114 Brundage své snahy o vyškrtnutí týmových sportů oprášil na konci 60. let. Jako příklad uváděl hokejové zápasy mezi ČSSR a SSSR. Ty se po roce 1968 změnilý v souboje plné nacionální nenávisti, které měly k olympijským ideálům hodně daleko. Nicméně ve své snaze vyřadit týmové sporty z programu OH Brundage ani z pozice předsedy MOV neuspěl.

²⁴ Howell Denis: *Made in Birmingham: The Memoirs of Denis Howell*, Queen Anne Press, 1990, s. 289.

²⁵ Město Montreal své závazky splatilo přesně po třiceti letech, v roce 2006. Holger Preuss: *The Economics of Staging the Olympics, A Comparison of the Games 1972-2008*, Edward Edgar Publishing Limited, 2004, s. 12–32 Nebo: Barrie Houlihan: *Sport and Society: Holger Preuss: The Economics of the Olympic Games: winners and losers*, Sage Publication, 2003, s. 252-271.

2. Moskva 1980

2.1. Volba Moskvy

Sovětská komunistická vláda se po hrách na konci 60. let. První pokus kandidatury přišel v roce 1970 na zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Amsterdamu.²⁶ O pořadatelství pro rok 1976 se ucházela čtyři města: Moskva, Los Angeles, Florencie a Montreal. Šlo o poměrně vyhraněný souboj, ve kterém se osobně angažovali politici. Americký prezident Richard Nixon dokonce delegátům MOV nabízel úlomky z „Měsíčního kamene“, které přivezla posádka Apolla 11.²⁷ Nakonec zvítězil Montreal, a tak museli Sověti svůj záměr o čtyři roky odložit.

V roce 1974 na zasedání MOV ve Vídni už moskevská kandidatura uspěla. Sověti si předjednali podporu u členů MOV, a tak nebylo překvapením, že zvítězili s velkou převahou už v prvním kole.²⁸

Americký prezident Nixon měl navíc v létě 1974 úplně jiné starosti, než aby lobbboval za kandidaturu Los Angeles. Předseda MOV Lord Killanin později zveřejnil, že v červnu roku 1974 došlo k dohodě mezi R. Nixonem a L. Brežněvem.²⁹ Americký prezident dal necelé dva měsíce před svou rezignací kvůli aféře Watergate Sovětům zelenou ohledně pořadatelství her v roce 1980 a do souboje Moskvy a Los Angeles už nezasáhl. Starosta města Tom Bradley si rychle spočítal, jaké má šance, a už během zasedání MOV mluvil o kandidatuře pro rok 1984.³⁰

²⁶ Kandidaturu na pořádání LOH původně chystala také Praha. Po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa ale došlo ke stažení pražské kandidatury. SSSR chtěl pořádáním her vylepšit svou image ve světě, která po srpnové invazi značně poklesla. Baruch A. Hazan: *Olympic sports and propaganda games: Moscow 1980*, Transaction, 1982, s. 69-73.

²⁷ František Kolář: *Bojkot nebo neúčast?* In: *Fragmenty dějin: sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta / Uspoř. Jan Hájek*. Praha 2006, s. 595.

²⁸ Specialista na SSSR a washingtonský právník John Nelson Washburn později přišel se stanoviskem, že část volitelů byla před volbou ovlivněna. Někteří z členů MOV byli před zasedáním ve Vídni na více než týdenním výletě v Moskvě, který hradily sovětské úřady. - *Hearing before the Committee on Foreign Relations United States Senate, Ninety-Sixth Congress, Second Session, 28. leden 1980, University of Maryland, str. 69.*

²⁹ Lord Killanin, *My Olympic Years, Morrow*, 1983 s. 134-135.

³⁰ *Olympic Review*, No. 85-86, *The 75th Session of the IOC has chosen...*, srpen 1974, s. 589.

2.2. Africký problém

Už před zvolením Moskvy jako pořadatele her pro rok 1980 se objevovaly hlasy, které protestovaly proti možnému konání LOH v SSSR. V roce 1973 Moskva hostila Světové univerzitní hry (Univerziáda) a studenti si stěžovali na protižidovské demonstrace v Moskvě, někteří Izraelští sportovci byli vypískáni publikem.³¹

Přidělení LOH Moskvě zároveň vyvolalo v MOV obavy, aby se neopakoval bojkot z her v Montrealu. Ve Spojených státech byly stále víc slyšet názory, že hry v Moskvě budou pouze propagací komunismu v SSSR.³² MOV se snažil pojistit si klidný průběh her. A tak v roce 1977 na zasedání v Praze přijal usnesení, podle kterého by Národní olympijské výbory, které by z „nevysvětlitelných důvodů“ odstoupily z olympijských her, byly na pět let vyloučeny ze struktur MOV.

Moskevský organizační výbor „Olimpiada-80“ musel znovu řešit africký problém. Jihoafričtí ragbisté měli tentokrát turné po Evropě a plánovali sehrát přátelské zápasy ve Francii a Anglii. Africké státy sdružené pod Nejvyšší radou afrického sportu (NRAS) opět protestovaly. Francouzská vláda si nechtěla přidělávat starosti, a tak Jihoafričanům odmítla garantovat udělení víz. To Margaret Thatcherová ragbyový zápas označila za soukromou věc sportovců a dál nic neřešila.³³

NRAS pohrozil bojkotem her v Moskvě a předseda moskevského organizačního výboru Ignatij Novikov osobně odjel vyjednávat do Afriky. Sověti zároveň poslali do několika zemí zdarma zkušené trenéry a také sportovní vybavení. Novikov objížděl stát po státu a nakonec slavil úspěch.³⁴ V prosinci 1979 se mu povedlo vyjednat dohodu, na jejímž základě předseda organizace NRAS Lamine Ba přislíbil účast všech členských států na hrách v Moskvě, „pokud se před začátkem olympiády situace radikálně nezmění.“³⁵

³¹ E. L. Doctorow: *After the Nightmare*, Sports Illustrated, 26. 6. 1978.

³² Hazan: *Olympic Sports and Propaganda Games: Moscow 1980*, s. 79-83.

³³ Senn: *Power, Politics and the Olympic Games*, s. 175.

³⁴ *Tamtéž*, s. 176.

³⁵ *Olympic Review No. 150*, Lamine Ba: *Wholehearted Support for the 1980 Olympic Games in Moscow*, duben 1980, s. 161.

2.3. Afghánistán

Sotva sovětští diplomaté zažehnali jeden problém, objevil se druhý a mnohem vážnější. Během Vánoc 1979 sovětská vojska zahájila invazi do sousedního Afghánistánu. Lord Killanin tomu zprvu nepřikládal velký význam,³⁶ Spojené státy ale zaujaly razantní postoj. Prezident Carter v té době už skoro dva měsíce neúspěšně řešil problém v Íránu, kde bylo na velvyslanectví v Teheránu zajato 66 amerických rukojmích. Carter byl pod velkým tlakem médií i veřejnosti, a tak se rozhodl k razantnímu řešení. Na přelomu roku se na schůzce členů NATO řešila otázka možného bojkotu moskevských her. S nápadem přišel viceprezident USA Walter Mondale,³⁷ poradce pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzezinski opakoval, že v případě olympiády očekává propagandistickou show sovětských komunistů. Prezident tak sovětskou invazi v Afghánistánu spojil s olympijskými hrami v Moskvě.

Carter povolal zpátky do Washingtonu velvyslance v Moskvě Thomase J. Watsona. Rozhodl se uvalit embargo na prodej obilí a moderních technologií do SSSR a požádal Senát o zastavení projednávání smlouvy SALT II. Dalším krokem bylo zrušení povolení sovětským lodím rybařit u amerického pobřeží.³⁸ 4. ledna v projevu z Bílého domu prezident seznámil americký národ se situací v Afghánistánu a s provedenými opatřeními. Carter poprvé zmínil možnost bojkotu letních olympijských her výpravou USA.³⁹

Bojkot her začínal získávat popularitu. V novinových článcích jej podporovala řada autorů, bývalý korespondent listu Washington Post v Moskvě Robert Kaiser už 10. ledna obhajoval bojkot jako „nejlepší možné nevojenské řešení, které vážně poškodí sovětskou vládu a bude mít dlouholeté následky na sovětskou společnost.“⁴⁰

20. ledna Carter vystoupil v televizním pořadu „Meet the Press“ na stanici NBC. Americký prezident v rozhovoru uvedl, že 20. únor je pro něj poslední termín, dokdy musejí být staženy sovětské jednotky z Afghánistánu. Pokud SSSR nesplní požadavek v daném termínu, americká vláda bude prosazovat neúčast týmu USA na hrách v Moskvě.⁴¹ V tomto duchu také poslal dopis předsedovi Amerického olympijského výboru Robertu Kaneovi. V něm se vyslovil pro to, aby se NOV USA snažil získat co nejširší podporu u ostatních států.

³⁶ Killanin: *My Olympic Years*, s. 188.

³⁷ Kenneth Reich: *Making it happen: Peter Ueberroth and the 1984 Olympics*, Capra Pr., 1986, s. 211.

³⁸ Jimmy Carter: *Keeping Faith, Memoirs of a President*, Collins, 1982, s. 475-476.

³⁹ *Presidential Speech Archive*, Miller Center Public Affairs, University of Virginia. Video k shlédnutí na: <http://millercenter.org/scripps/archives/speeches/detail/3403> (čas: 9:30 – 10:00) (14. 12. 2009).

⁴⁰ Robert G. Kaiser: *Olympic Boycott: „A Genuine Punishment“*, Washington Post, 10. leden, 1980.

⁴¹ Carter: *Keeping Faith*, s. 481-485.

Bylo by nevhodné zúčastnit se akce, která je oslavou světového míru, v zemi, která okupuje sousední stát.⁴²

To samé pak Carter zopakoval i 23. ledna ve svém Poselství o stavu Unie.⁴³ Carter zároveň rozeslal více než stovce hlav států dopis, ve kterém žádal podporu pro přesunutí her z Moskvy. Rychle získal podporu od Spolkové republiky Německa, Japonska a Číny. Na konci ledna se pro bojkot her, pokud SSSR nestáhne svá vojska z Afghánistánu, vyslovila i Organizace islámské konference.

Předseda MOV Lord Killanin už v lednu možný bojkot odmítl. Podotkl, že hry byly Moskvě přiděleny už v roce 1974 a navíc jde o dohodu mezi MOV a městem Moskva, nikoliv Sovětským svazem. Návrh o přesunutí her na jiné místo zamítl s tím, že je to velice nepraktické a navíc MOV podle něj vždy zůstává věrný předchozím dohodám. Killanin ve svém vzkazu ostatním členům MOV také oznámil, že dosud žádný národní olympijský výbor, se kterým byl v kontaktu, podobné návrhy nepodpořil. „Doufám, že hry se ani teď, ani v budoucnu nedostanou pod tlak politiků, kteří stojí vně olympijského hnutí.“⁴⁴

2.4. Slyšení v Senátu

22. ledna Cartera podpořila Sněmovna reprezentantů, která ve své rezoluci schválila prezidentův postoj. O necelý týden později zasedl zahraniční výbor Senátu, aby projednal otázku bojkotu LOH v Moskvě. Na úvod vystoupil republikánský senátor Ted Stevens. Vyjádřil přesvědčení o tom, že o účasti na OH by měli „rozhodovat sami sportovci, nikoliv Kongres nebo prezident.“ Stevens dále kritizoval možný záměr vlády bránit výjezdu americkým občanům-divákům do Moskvy tím, že by omezila vydávání víz nebo by odmítala výměnu peněz. Kongres by měl řešit hlavně problémy v Íránu a v Afghánistánu, nikoliv olympiádu. Navíc případný bojkot by jenom nahrál Sovětům, kteří „nyní maskují nepřipravenost hotelů a nedostatek základních surovin v Moskvě, jako jsou potraviny nebo mýdlo.“ Vláda SSSR by americký bojkot jen přivítala, protože by jej propagandisticky zneužila jako záměrný ústrk ze strany USA. Na situaci v Afghánistánu měla vláda reagovat

⁴² Hazan: *Olympic sports and propaganda games*, s. 124.

⁴³ Jimmy Carter, *State of the Union Address 1980*, Jimmy Carter Library. Video ke shlédnutí na: <http://www.jimmycarterlibrary.org/documents/speeches/su80jec.phtml> (19. 12. 2009).

⁴⁴ *Olympic Review*, No. 147-148, Lord Killanin: *Moscow, leden - únor 1980*, s. 37.

jinak a mnohem dřív, už v letech 1978-9. Ekonomické sankce vůči SSSR navíc nejsou ze strany USA úplné, tak proč tedy ještě omezovat svobodu sportovců, ptal se Stevens.⁴⁵

Ted Stevens byl jediným senátorem, který vystoupil proti bojkotu her během slyšení Zahraničního výboru. Navíc se hned po své řeči a následné diskuzi omluvil pro nedostatek času a jednání opustil. Ostatní senátoři byli připraveni prezidentovo stanovisko podpořit. Republikán Charles H. Percy hovořil o tom, že sportovci musejí pochopit vyšší národní zájem. A že neúčast Američanů na hrách poškodí nejen prestiž SSSR, ale způsobí Sovětům i značné finanční ztráty. Jestliže američtí sportovci nemají smysl pro „národní zájem“, uvedl Percy, rozhodnutí musí padnout ze strany Kongresu nebo prezidenta.⁴⁶

Nejradikálnější byl demokratický senátor David H. Pryor, který ve své obsáhlé řeči obhajoval bojkot jako nejlepší možné řešení, i kdyby v něm Spojené státy zůstaly osamoceny. Uznal, že Senát, ani prezident nemají přímý vliv na Olympijský výbor USA, ale přesto by se jak Senát, tak prezident měli vyjádřit a dát tím sportovcům nějaké doporučení. Hry v Moskvě přirovnal k OH v Berlíně v roce 1936 a pustil se do kritiky poměrů v SSSR. Pryor zmínil informaci o tom, že učitelky na školách v Moskvě nabádají děti, aby si během her nebraly od Američanů žvýkačky, protože by mohly být otrávené.

Zdůrazňoval morální hledisko bojkotu, který sice „neosvobodí Afghánistán, ani nerozloží Sovětský svaz, ale dá jasný signál všem zemím na světě, že postoj USA je pevný“ a pomůže k rozhodnutí těm zemím, které dosud váhají. Argumenty, který zastávaly názor nevměšování politiky do sportu, Pryor označil za „naivní a ignorující minulost“. K bojkotu by se američtí sportovci měli postavit čelem a s národní hrdostí. Na dotazy, jak se zachovat v případě, že SSSR provede „kosmetické stažení“ svých vojsk z Afghánistánu jen za tím účelem, aby hry proběhly v klidu, anebo Spojené státy k bojkotu neseženou žádné spojení, Pryor odpověděl, že USA by měly hry bojkotovat tak jako tak, a to i v případě, že ve svém úsilí zůstanou osamoceny. Vzhledem k farmářům, které také postihnou opatření vlády, navíc senátoři po sportovcích nežádají tak moc.⁴⁷

Diskuze v Senátu také řešila v té době poměrně populární, byť nereálný názor, aby se olympijské hry konaly vždy pouze na jednom místě, a to v Řecku. Myšlenku obhajoval

⁴⁵ *Hearing before the Committee on Foreign Relations United States Senate, Ninety-Sixth Congress, Second Session, 28. leden 1980, University of Maryland Library, s. 2-5.*

⁴⁶ *Hearing before the Committee on Foreign Relations, s. 5-6.*

⁴⁷ *Tamtéž, s.12-20 a s.37. Prezident Carter rozhodl o finanční kompenzaci pro ty farmáře, kteří byli poškozeni zákazem vývozu obilí do SSSR.*

senátor Bill Bradley, tímto opatřením by se prý do budoucna zamezilo zneužívání her politickými rozhodnutími.⁴⁸

Rozhodnutí prezidenta Cartera přišel do Senátu podpořit náměstek ministra zahraničí Warren Christopher, který potvrdil jednoměsíční ultimátum Sovětům a žádal senátory o pevný postoj. Zároveň informoval o tom, že Carterova administrativa má plnou podporu západoněmecké vlády.

Senátoři dále otevřeli ožehavé téma: zda vláda podnikne nějaká opatření proti těm americkým občanům, kteří se rozhodnou nerespektovat doporučení prezidenta a Kongresu a budou chtít odjet do Moskvy. Christopher prohlásil, že sportovci k soutěžení na OH potřebují souhlas Olympijského výboru USA, který podle něho nedostanou. Christopher předpokládal, že NOV USA totiž bude respektovat názor prezidenta a Kongresu a nebude ignorovat „vůli lidu“. A zároveň senátorům garantoval to, že americké úřady nebudou nikomu dělat potíže s udělováním víz do SSSR.

K bojkotu se mělo podle očekávání vlády připojit minimálně dalších dvacet států, kromě Spolkové republiky Německa také Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Velká Británie. Slyšení v Senátu mělo dát podle Christophera spojencům jasný vzkaz, že Spojené státy zaujaly pevný postoj k sovětské agresi.⁴⁹

Na slyšení v Senátu poprvé zazněl souhlas Olympijského výboru USA s postojem prezidenta Cartera. Výkonný ředitel NOV USA Don Miller přednesl zprávu, ve které uváděl, že na schůzce s poradcem prezidenta Lloydem Cutlerem došlo k dohodě. NOV USA bude na únorovém setkání před začátkem zimních olympijských her v Lake Placid žádat po MOV přeložení her na jedno nebo více míst, nebo jejich zrušení, pokud se sovětská vojska nestáhnou do 20. února z Afghánistánu. Miller dále uvedl, že v případě zamítnutí americké žádosti NOV USA přijme „další kroky“. Potvrdil senátorům, že stejné stanovisko přijaly i olympijské výbory Spolkové republiky Německa a Japonska. Nakonec dodal, že američtí sportovci nevěří tomu, že by případný bojkot přiměl SSSR stáhnout vojska z Afghánistánu a že NOV USA pokračuje v přípravách týmu pro hry v Moskvě.⁵⁰ Don Miller zároveň senátory upozornil na existenci Olympijské charty, jejíž pravidla musejí všechny národní olympijské výbory respektovat:

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 32.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 42-49.

⁵⁰ *tamtéž*, s. 54-57.

- Podle pravidla 12 jsou členové MOV zcela nezávislí a nesmějí se nechat ovlivňovat vládami, ani jinými institucemi.
- Pravidlo 24, c říkalo, že Národní olympijský výbor musí odolat všem politickým, náboženským nebo ekonomickým tlakům.
- Pravidlo 36 zakazuje výpravám odstoupit z her nejpozději 8 týdnů před jejich začátkem poté, co již jednou přijaly pozvání. (V případě her v Moskvě tedy byla krajní lhůta 24. květen.)
- Podle pravidla 54 OH nemohou být v žádném případě přeloženy o rok.

Výkonný ředitel NOV USA zároveň senátorům připomenul znění Zákona o amatérském sportu (The Amateur Sports Act – 1978), podle kterého vláda plně uznává autoritu NOV USA.⁵¹

V Senátu dostali prostor k vyjádření i američtí sportovci. Velká většina z nich logicky bojkot odmítla. Jelikož olympismus v té době fungoval na čistě amatérských principech a her se nesměli účastnit sportovci se statusem profesionála, poukazovali na fakt, že se celou dobu připravovali bez jakékoliv pomoci vlády a neviděli tedy důvod pro to, aby byli ze strany vlády omezováni. Také přišli s argumentem, že případný bojkot stejně nezmění zahraniční politiku SSSR, jako tomu bylo už v minulosti v případech Maďarska a Československa. Společné prohlášení amerických olympioniků mimo jiné upozorňovalo na fakt, že pokud nejsou ekonomické sankce vůči SSSR důsledné a úplné, je bojkot her jen prázdným gestem. „Vláda by měla dělat taková rozhodnutí, která přinesou výsledky, a ne jen rozjitřit emoce.“⁵² Navíc občané SSSR se stejně nedozvědí skutečný důvod bojkotu. Bude jim pouze vysvětleno, že se američtí sportovci bojí změřit síly s těmi sovětskými. „Zatímco Řekové v minulosti zastavovali války kvůli olympijským hrám, my teď hodláme zastavit olympijské hry kvůli válce.“⁵³

Nicméně senátoři už byli předem rozhodnutí posvětit postoj prezidenta. Většina z nich byla přesvědčena o tom, že je skutečně na místě srovnávat hry v Moskvě v roce 1980 s těmi v Berlíně v roce 1936 a historie by se neměla opakovat. Bojkot měl přivést sovětskou vládu do problémů, protože prý nemohla být schopná vysvětlit svým občanům to, proč tolik zemí do Moskvy neposlalo své výpravy. Reálnou podstatu věci shrnul velice dobře republikán Richard G. Lugar. Bojkot je mezi americkými politiky populární proto, že je to poměrně levné gesto

⁵¹ *tamtéž, str. 58-60 Olympijská charta prošla několika změnami, její současné plné znění např. na stránkách ČOV: www.olympic.cz/public/img/dokumenty/olympijska_charta.doc (3. 1. 2010).*

⁵² *Hearing before the Committee on Foreign Relations. s. 60-61.*

⁵³ *Tamtéž, s. 70-72.*

(NOV USA do ledna 1980 zatím utratil za přípravu na hry zhruba 30 milionů dolarů) a hlavně: vláda USA tímto krokem neriskuje žádné životy občanů.⁵⁴

Senát tedy drtivou většinou přijal rezoluci č. 70, podle které pobízí vládu k tomu, aby si zajistila co nejširší mezinárodní podporu bojkotu. Když MOV nevyhoví žádostem Olympijského výboru USA o přeložení her, pak se jich nezúčastní americká výprava a neměli by je ani navštívit američtí občané.⁵⁵

2.5. Mise Muhammada Aliho

Carterova administrativa měla k prosazování bojkotu plnou podporu nejen Kongresu, ale i široké veřejnosti. Podle průzkumů veřejného mínění až 75 % obyvatel souhlasilo s návrhem nezúčastnit se her.⁵⁶ Prezident se rozhodl zajistit si podporu i v zahraničí. Náměstek ministra zahraničí Warren Christopher měl za úkol lobbovat v Evropě, zatímco poradce pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzezinski dostal na starost oblast Blízkého a Středního východu.⁵⁷ Pro přesvědčování afrických států, aby následovaly postoj USA, přišel Carter s originálním řešením. Pomoci mu měl tehdy nesmírně populární boxer Muhammad Ali, který se s bojkotem velice rychle osobně ztotožnil.⁵⁸ Carter uvedl, že požádal boxerského šampióna, aby reprezentoval stanovisko prezidenta a vlády. Pro toto rozhodnutí byla klíčová jeho obrovská popularita v Africe a také to, že Aliho postoj k sovětské invazi v Afghánistánu byl „pevný“. Proto byl Ali, podle Cartera, ideální volbou pro tuto misi.⁵⁹

Prezidentovi poradci okamžitě zorganizovali výpravu Aliho do vybraných afrických států, kde měl shánět podporu pro americký bojkot. Šlo o dost narychlo připravenou akci, protože Cartera tlačil čas. K setkání NOV USA a MOV, na kterém měli Američané přednést své stanovisko o přeložení her, mělo dojít už 9. února, těsně před začátkem zimních olympijských her v Lake Placid. A Carter chtěl před schůzkou vylepšit vyjednávací pozici USA tím, že by už měl zajištěnou podporu dalších států.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 77.

⁵⁵ *Diskuze v Senátu skončila dohodou na slově „should“.*

⁵⁶ *Hulme: The Political olympics: Moscow, Afghanistan and the 1980 U.S. Boycott*, s. 144.

⁵⁷ *Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980: A Reassessment from Behind the Scenes at the U.S. State Department. In Olympika: The International Journal of Olympic Studies, Volume II, 1993, s. 48.*

⁵⁸ *Muhammad Ali se jako vůbec první sportovec v USA rozhodl bojkotovat hry v Moskvě. Už 18. ledna oznámil, že jeho trenérská skupina (32 boxerů a atletů) se nezúčastní her. To bylo ještě dříve, než Carter přednesl své Poselství o stavu Unie, ve kterém bojkot zmiňoval jako řešení vzniklé situace. „Muhammad Ali's Club Agrees to a Boycott of Moscow Games“, *New York Times*, 18. leden, 1980, s. 15 a s. 18.*

⁵⁹ *Thomas Hauser: Muhammad Ali: His Life and Times, Simon and Schuster, 1991, s. 396.*

Jenže Muhammad Ali byl ještě 3. února na návštěvě v Indii, kde se věnoval charitativním akcím. Vládní komise ho vyzvedla v Dillí a odletěla s ním postupně do Tanzanie, Keni, Nigérie, Libérie a Senegalu. Ali se měl v těchto zemích setkat s vedoucími představiteli států a měl je přesvědčit o tom, aby následovali americký bojkot. Jenže už prezident Tanzanie Julius Nyerere Aliho odmítl přijmout. Cítil se dotčený tím, že „diplomatická esa“ jako Christopher nebo Brzezinski se starají o jiné oblasti, zatímco za ním poslal americký prezident jen „boxera“.⁶⁰

Aliho sice na letišti vítaly tisíce fanoušků, ale čekaly ho také velice nepříjemné dotazy na téma obchodních aktivit vlády USA s režimem apartheidu v JAR nebo podpora Sovětského svazu osvobozeneckým hnutím v Africe. Školený diplomat by to neměl jednoduché, ale tím Ali ani zdaleka nebyl. Vůbec nevěděl, co má odpovídat a jeho mise byla odsouzena k neúspěchu.⁶¹ Alespoň v Keni dosáhl dílčího úspěchu, když mu prezident Daniel arap Moi „Nyayo“, přislíbil, že Keňa bude následovat americký bojkot. Mezitím se zprávy o Aliho misi dostaly do amerického tisku. Prezident Carter sklidil obrovskou vlnu kritiky, když ty mírnější komentáře ho nazývaly „amatérem“.⁶²

Ještě hůř dopadl Carter ve Sněmovně reprezentantů. Republikán Robert Bauman k pobavení všech prohlásil: „Vždycky jsem si myslel, že mě Carterova administrativa už nemůže ničím překvapit. Ale prezident poslal Muhammada Aliho na choulostivou misi do Afriky. Ačkoliv není pravda, že prezident požádá Cyruse Vance, aby absolvoval zápas v boxu s Sugarem Rayem Leonardem (v té době mistr světa ve střední váze - pozn. aut.), je zřejmé, že vláda nás dostala do nové éry diplomacie.“⁶³ Carter se bránil tím, že „nikdo nemůže obviňovat Aliho z toho, že reprezentuje své vlastní názory. A jeho přivítání v Africe bylo navíc tak ohromující, že tím pomohl k diskuzi o bojkotu her na africkém kontinentě.“⁶⁴

⁶⁰ Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980*, s. 50.

⁶¹ Už na své první zastávce v Dar es Salaamu Ali novinářům přiznal, že mu v USA nikdo neřekl, jak je to s osvobozeneckými hnutími v Africe. Omluvil se a vznesl pochybnost, zda není zneužíván k věcem, které nejsou správné. „I'm a whipping boy“, *Daily Nation (Nairobi)*, 5. únor 1980, s. 20. Ali v tu chvíli ztratil veškeré sebevědomí a vládním diplomatům, kteří ho doprovázeli, dalo hodně práce, aby ho přesvědčili o tom, že má smysl pokračovat v misi po Africe. Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980*, s. 51-52.

⁶² Tamtéž, s. 52-53.

⁶³ *Proceeding and Debates of the 96th Congress, Second Session, Vol. 126 (18)*, s. H731. In: Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980*, s. 46.

⁶⁴ Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980* s. 53 a 57.

Tečku za Aliho misí po Africe udělala jeho návštěva v Bílém domě 11. února. Carter později označil celou akci za relativně úspěšnou, vzhledem k časovému tlaku, pod jakým v té době americká vláda byla.⁶⁵ Nicméně další vyjednávání o bojkotu her už nechal výhradně na svých diplomatech.

2.6. Lake Placid a americký bojkot.

Na plánovanou schůzku s MOV do dějiště zimní olympiády v Lake Placid Carter Carter poslal viceprezidenta Waltera Mondela a ministra zahraničí Cyruse Vance. (Americký prezident se rozhodl na OH nepřijet, čímž porušil zažitou tradici. Zahájení olympiády totiž vždy přísluší hlavě toho státu, kde se hry konají.) Vance na setkání s MOV prohlásil, že pořádání her v jakékoliv zemi, která vede válku s jinou, by znamenalo pouze schování tohoto problému pod olympijskou vlajku. Ministr zahraničí zopakoval, že prioritou vlády USA je přeložit hry na jiné místo nebo více míst. A pokud by to nebylo možné, navrhoval úpravu Olympijské charty, která by umožnila hry odložit na další rok.⁶⁶

Lord Killanin si vyslechl americkou žádost a zopakoval to, co MOV vyslovil již v polovině ledna: tedy že hry nemohou být z technických důvodů přeloženy.⁶⁷ Killanin byl seznámen s textem prohlášení C. Vance, a tak doporučil sovětským členům MOV, aby do jednání raději nijak nezasahovali. Sám pak argumentoval tím, že hry byly přiděleny městu Moskva a nikoliv vládě SSSR.⁶⁸

Vance vytáhl na světlo ještě jeden problém. Ocitoval ze sovětské publikace vydané k příležitosti pořádání her pasáž, ve které stálo, že přidělením her Moskvě MOV schvaluje sovětskou zahraniční politiku. V reakci na to Brežněv Killaninovi sdělil, že na tom nevidí nic špatného. Problém urovnal až předseda organizačního výboru her v Moskvě Ignatij Novikov. Brožuru prý vydali straničtí aktivisté nezávisle na vládě nebo Organizačním výboru her; nejde tedy o žádný oficiální text. S tímto vysvětlením se Killanin spokojil a vyjádřil naději, že do 24. května dojde ke kompromisu.⁶⁹ Jenže to v únoru rozhodně nevypadalo jako reálné přání.

⁶⁵ Stephen R. Wenn, Jeffrey P. Wenn: *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980* s.58.

⁶⁶ *Department of State Bulletin*, březen 1980, str. 50. In: Hulme: *The Political olympics: Moscow, Afghanistan and the 1980 U.S. Boycott* s. 13.

⁶⁷ Na tento problém upozorňoval již americký senátor Bill Bradley. *Olympiáda tehdy zahrnovala přes 12 000 sportovců + zhruba stejný počet trenérů a dalšího doprovodu. Navíc na hry by přijelo odhadem 200-300 tisíc turistů. Narychlo ubytovat takový počet lidí je nemožné. Jediné místo, které by pro přeložení her připadalo v úvahu, je znovu kanadský Montreal. Jenže v tamní olympijské vesnici již dávno bydleli obyčejní lidé. Viz: *Hearing before the Committee on Foreign Relations United States Senate*, s. 33.*

⁶⁸ Senn: *Power, Politics and the Olympic Games*, s. 178.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 180.

Carterovi zvedl náladu výsledek olympijského hokejového turnaje. Američané mohli na chvíli zapomenout na zajatce v Teheránu a rostoucí inflaci. Neznámí hokejisté převážně posbíraní z univerzitní soutěže totiž dokázali porazit tehdy neporazitelné sovětské hráče.⁷⁰ Prezident je později přijal na recepci v Bílém domě, nazval je „hrdiny současné Ameriky“ a nadšeně prohlásil, že „vzhledem k mezinárodním problémům udělala výhra hokejistů na olympiádě k pozvednutí morálky občanů víc, než čeho jsou schopni prezident a ostatní političtí představitelé země.“⁷¹

20. února vypršelo ultimátum pro stažení sovětských vojsk z Afghánistánu. Prezident Carter zopakoval, že rozhodnutí nejet do Moskvy je nezvratné. V březnu zároveň využil svých prezidentských pravomocí k tomu, aby americkým firmám zakázal obchodní zapojení do her v SSSR. Všechny do té doby nevyřízené zakázky na vývoz zboží nebo technologií do dějiště letních olympijských her byly zamítnuty.⁷² V prohlášení Carter výslovně zmiňoval i televizní stanici NBC, která trčila nejvíc. Po úspěchu her v Montrealu se snažili Sověti licitovat ohledně prodeje TV práv a vyšroubovat cenu na nejvyšší míru. NBC nakonec zaplatila odhadem 83-87 milionů dolarů. Celý obchod byl pojištěný u londýnské pojišťovny Lloyd's, ta pak NBC vyplatila zhruba 90 % částky. Televize ale trčila na prestiži a také na možnosti výhodně prodat reklamu.⁷³

Tlak na to, aby Olympijský výbor USA oficiálně odřekl účast na hrách v Moskvě, sílil. Jeho předseda Robert Kane byl v nelehké pozici. NOV USA byl před necelými dvěma lety kompletně reorganizován po přijetí zákona o Amatérském sportu. (Amateur Sports Act, 1978) Carterova administrativa mu teď navíc pohrozila finančními represemi. Robert Kane přitom s myšlenkou bojkotu od začátku nesouhlasil. „Vůbec nejsem příznivcem bojkotu v jakékoliv formě. Hry nepatří Sovětskému svazu, ale MOV. Jejich bojkot bude jen projevem neloajlnosti k olympijskému hnutí a k organizaci, do které patříme i my.“⁷⁴ Jenže nakonec mu nezbylo nic jiného, než akceptovat doporučení Carterovy vlády. 12. dubna došlo k očekávané události. NOV USA oznámil, že se Američtí sportovci nezúčastní her v Moskvě. Zároveň se začalo přepočítávat, která z dalších zemí se k bojkotu připojí.

⁷⁰ Média nazvala výhru amerického týmu zázrakem na ledě (*Miracle on Ice*). Hokejová senzace se dosud mimojitě objevila ve dvou celovečerních filmech a ve třech seriálech, např. v *Aktech-X*.

⁷¹ Hulme: *The Political Olympics*, s. 10.

⁷² *White House Statement on Transactions Prohibited for the 1980 Olympic Games*, 28. březen 1980. In: Senn: *Power, Politics and the Olympic Games*, s. 181.

⁷³ Holger Preuss: *The Economics of Staging the Olympics, A Comparison of the Games 1972-2008*, s. 228-229.

⁷⁴ Časopis *Time*, *Nation: Olympics: To go or Not to Go*, 28. leden 1980, Vol 115, No. 4. Viz: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,923893-2,00.html> (14. 12. 2009)

2.7. BOA proti Thatcherové, Britové přesto jedou

Spolková republika Německo, Japonsko a Čína vyjádřily podporu bojkotu už během ledna a února. V březnu se pak v Bruselu sešlo 16 evropských olympijských výborů, aby společně projednaly otázku neúčasti her v Moskvě. Hlasitými odpůrci byli představitelé Francie, kteří potvrdili, že výpravu na hry v každém případě vyšlou. Také další funkcionáři se nebáli slíbit účast na OH i v případě, kdyby národní vlády byly proti.⁷⁵

Velká Británie a Austrálie měly být původně hlavními spojenci Američanů v otázce bojkotu. Britská premiérka Thatcherová a australský premiér Fraser také patřili mezi největší kritiky sovětské invaze do Afghánistánu. Nakonec to ale dopadlo jinak. Ačkoliv Fraser vyvíjel nemalé úsilí k tomu, aby se jeho země připojila k bojkotu moskevských her – obvyklá byla hrozba finančních sankcí ze strany vlády, tamní olympijský výbor tlaku odolal a na konci března oznámil, že se her zúčastní.⁷⁶

Také Margareth Thatcherová se snažila navzdory přání Britského olympijského výboru (BOA) prosadit bojkot. Už 22. ledna jej požádala o to, aby se nezúčastnil her v Moskvě. Na začátku března navíc britský parlament schválil postoj Thatcherové. Navzdory těmto událostem se předseda BOA sir Denis Fellows postavil ostře proti tomuto návrhu. Nakonec se mu povedlo uchovat si nezávislost na vládě a BOA 25. března rozhodl o účasti na hrách. Respektive že nebude bránit žádnému sportovci v tom, aby se her zúčastnil, bude-li chtít. Thatcherové se postoj Fellowse osobně dotkl a prohlásila, že je znepokojena tímto rozhodnutím.⁷⁷ Jeden z poslanců předsedu BOA dokonce nazval nebezpečným komunistou.

Jenže se ukázalo, že britská premiérka své snahy nevzdala. Na základě zákona o zveřejňování informací (Freedom of Information Act) otiskl v roce 2006 britský deník Guardian dokumenty,⁷⁸ podle kterých se vláda Thatcherové snažila ovlivnit rozhodnutí sportovců a přemluvit je k tomu, aby do Moskvy nejeli.⁷⁹ Celou akci dostal na starost Douglas Hurd a jedním z cílů bylo přemluvit britskou sportovní legendu Sebastiana Coea, tehdy jednoho z nejlepších mílařů světa, aby v Moskvě nezávodil. Hurd se kvůli tomu setkal s jeho

⁷⁵ Joan Offeman-Zuckerberg: *Politics and Psychology: Contemporary Psychodynamic Perspectives*, Springer, 1991, s. 138.

⁷⁶ Kay Schaffer, Sidonie Smith: *The Olympic Games at the Millenium: Power, Politics, and the Games*, Rutgers University Press, 2000, s. 155.

⁷⁷ Gabriela Graselli: *British and American responses to the Soviet invasion of Afghanistan*, Dartmouth Publishing Group, 1996, s. 94.

⁷⁸ Viz příloha III.a-III.g.

⁷⁹ *The Guardian: Rob Evans and Paul Kelso: How Thatcher tried to stop Olympic Hero Coe from winning gold in Moscow*, 24. únor, 2006. <http://www.guardian.co.uk/uk/2006/feb/24/past.Olympics2012> (2. 1. 2010).

otcem a snažil se ho přimět k tomu, aby svému synovi „domluvil“. Sebastian Coe o tom věděl: „Pamatuji si velice dobře na to, jak byl můj otec požádán o schůzku s Douglasem Hurdem. Přinejlepším tam mému otci řekli: mohl byste umlčet vašeho neposlušného syna?“⁸⁰ Nicméně ani tato iniciativa kabinetu neslavila úspěch a BOA nakonec výpravu na olympiádu do Moskvy vyslal.

2.8. Lord Killanin neuspěl

Předseda MOV se ještě v květnu na poslední chvíli snažil sjednat dohodu a dosáhnout odvolání bojkotu her. Lord Killanin se sešel nejprve 7. května v Moskvě s Leonidem Brežněvem a poté s Jimmym Carterem ve Washingtonu. Šlo už v podstatě jen o snahu z povinnosti; o bojkotu bylo dávno rozhodnuto. Brežněv Killaninovi přislíbil, že se vynasnaží udělat vše pro to, aby se „atmosféra zlepšila“. Schůzka s prezidentem USA proběhla v polovině května. Carter na ní znovu potvrdil, že „neúčast americké výpravy na hrách v Moskvě souvisí výhradně se sovětskou invazí do Afghánistánu a přesvědčením, že by nebylo vhodné poslat sportovce do země, která napadla svého souseda.“⁸¹ Předseda MOV zalitoval toho, že nemůže být změněna ústava Spojených států tak, aby se olympijské hry nepřekrývaly s prezidentskými primárkami a volební kampaní, jako tomu bude znovu během her v Los Angeles v roce 1984.⁸² Killanin zároveň oznámil, že už nebude kandidovat do funkce předsedy MOV, k čemuž ho vedly předchozí sliby, zdravotní potíže a také zklamání nad současnou situací v olympijském hnutí.

Killanin alespoň usnadnil pozici „nerozhodnutým“ státům a ještě víc se snažil „odpolitizovat“ moskevské hry.⁸³ MOV proto přijal opatření, podle kterého mohly výpravy soutěžit pod olympijskou vlajkou a ne pod svou národní. Stejně tak měli sportovci možnost reprezentovat svůj národní olympijský výbor a ne svou zemi. Místo národních hymen se během předávání medailí mohla hrát hymna olympijská.⁸⁴ Toto kompromisní řešení zvolilo celkem šestnáct výprav, mimo jiné Velká Británie nebo Francie. Nikdo také neměl povinnost zúčastnit se zahajovacího nebo závěrečného ceremoniálu.

⁸⁰ *The Guardian: How Thatcher tried to stop Olympic Hero Coe. Sebastian Coe je nyní předsedou Organizačního výboru olympijských her, které budou v Londýně v roce 2012. Fakt, že se her v Moskvě nakonec účastnil (Coe vyhrál zlato), mu prý pomohl během kampaně před volbou OH 2012, které získal Londýn.*

⁸¹ *Department of State Bulletin, červen 1980, s. 30. In: Senn: Power, Politics and the Olympic Games, s. 182.*

⁸² *Lord Killanin, My Olympic Years, Morrow, 1983 s. 214.*

⁸³ *Tamtéž, s. 199-200.*

⁸⁴ *Její autorem je Řek Spiros Samara – kantáta pro OH v r. 1896. Jako oficiální olympijská hymna byla schválena MOV v roce 1958.*

Do Moskvy nakonec přijelo 81 států, naopak 67 výprav nesoutěžilo.⁸⁵ Jimmy Carter trval i po skončení prezidentského úřadu na tom, že bojkot olympiády měl své opodstatnění. USA tímto krokem musely vyjádřit jasný nesouhlas s agresí Sovětského svazu a prezident Spojených států neměl jinou možnost, než udělat „nutné, ale politicky zničující“ rozhodnutí.⁸⁶

Lord Killanin o moskevských hrách prohlásil, že proběhly bez radosti. Proběhly také bez jediného dopingového případu, za což v roce 1980 mohly jediné naprosto nedostatečné kontroly ze strany sovětských organizátorů, což ostatně potvrdili i samotní sportovci. Propaganda naprosto „čistých“ her v tomto ohledu jasně zvítězila. V podobném duchu OH hodnotil i Československý olympijský výbor. Hry podle něj skončily „plným sportovním, společenským i politickým úspěchem, ... když zvítězily pokrokové, reálně smýšlející síly v olympijském hnutí nad snahami reakčních kruhů na Západě v čele s prezidentem Carterem.“⁸⁷

O velký rozruch se ještě postaral Organizační výbor her v Moskvě, který jako VIP hosta pozval Jásira Arafata, předsedu Organizace pro osvobození Palestiny. Jeho přítomnost na hrách při vzpomínce na mnichovskou olympiádu v roce 1972 vzbudila hodně emocí, především v Západním tisku.⁸⁸

Sověti spolu s MOV také řešili, jak obejít problém při závěrečném ceremoniálu, kdy je zvykem vztyčit vlajku toho státu, kde se budou konat následující hry. Jenže po bojkotu Američanů by tato praxe teď nevypadala dobře. A tak na stožáru zavlála vlajka města Los Angeles. Bojkot her také málem způsobil praktický zánik NOV USA. Ztratil většinu sponzorů a ocitl se v téměř neřešitelné finanční tísní, když byla propuštěna většina zaměstnanců. Nakonec se výkonnému řediteli Donu Millerovi povedlo situaci zachránit,⁸⁹ k čemuž přispěly i očekávané hry v Los Angeles.

⁸⁵ Albánie, Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Belize, Bermudy, Bolívie, Burkina Faso, Čad, Čína, Egypt, Fidži, Filipíny, Gabon, Gambie, Ghana, Haiti, Honduras, Hongkong, Chile, Indonésie, Írán, Izrael, Japonsko, Jižní Korea, Kajmanské ostrovy, Kanada, Katar, Keňa, Libérie, Lichtenštejnsko, Malajsie, Malawi, Maroko, Mauritanie, Mauritius, Monako, Niger, Nizozemské Antily, Norsko, Pákistán, Panama, Panenské ostrovy, Papua-Nová Guinea, Paraguay, Pobřeží Slonoviny, Salvador, Saúdská Arábie, Singapur, Somálsko, Spolková republika Německo, Středoafriká republika, Súdán, Surinam, Svazijsko, Tchaj-wan, Thajsko, Togo, Tunisko, Turecko, Spojené arabské emiráty, Spojené státy americké, Uruguay, Zair. Ne všechny země nesoutěžily z politických důvodů: např. státy Libérie nebo Zair se her nezúčastnily z ekonomických důvodů. Tchaj-wan kvůli protestu proti rozhodnutí MOV z roku 1979, podle kterého směla Čína používat název „Čínský olympijský výbor“. Výpravy Íránu, Mozambiku nebo Kataru nebyly na hry vůbec pozvány, protože neplatily příspěvky MOV. Richard B. Perelman: *Olympic Retrospective the Games of Los Angeles, Los Angeles, 1985, s. 18-22.*

⁸⁶ Jimmy Carter: *Keeping Faith, s. 543.*

⁸⁷ *Analýza ČSOV pro jednání předsednictva ÚV ČSTV, Praha, datum neuvedeno, odhadem se jedná o srpen – prosinec 1980. In: Dokumentace k dějinám českého olympismu, 4. díl, 1971-1993 (1998), vydal Český olympijský výbor, Praha, 2000, s. 78-84.*

⁸⁸ Allen Guttman: *The Olympics, a History of the Modern Games, s. 155.*

⁸⁹ *The New York Times, Frank Litzky: F. Donn Miller, 75, U.S. Committee Chief, 18. leden 1996.*

3. Los Angeles 1984

3.1. Nikdo nechce hry

Město Los Angeles se her dočkalo během své třetí kandidatury. Volba se v roce 1978 zdála být jednoduchá, nikdo jiný o pořádání her nestál. Jediný konkurent, íránský Teherán, totiž kandidaturu stáhl.⁹⁰ A více než miliardový dluh v dolarech, který „vynesly“ hry v Montrealu, ostatní zájemce odradil. Také starosta Los Angeles Tom Bradley začal váhat.⁹¹ Olympijské hry byly dosud vždy financovány z veřejných zdrojů a město Los Angeles si tak velkou akci, jakou představovaly hry v 80. letech, nemohlo dovolit. Stejně tak stát Kalifornie a vláda USA se odmítly podílet na placení účtů.

Ale průzkum veřejného mínění ukázal, že si více než 70 % obyvatel města Los Angeles přeje olympiádu. Navíc o OH také velmi stála skupina tamních obchodníků. Ti zaručili uspořádat hry pouze ze soukromých finančních zdrojů a ještě MOV slíbili podíl na zisku. Killanin byl s podobným scénářem obeznámen už dřív, a tak v roce 1977 prosadil změnu Olympijské charty. Ta do té doby nařizovala, aby se pořádající město a také vláda zaručily za finanční stabilitu. Rok před volbou pořadatele her 1984 tedy bylo umožněno, aby OH mohly pořádat a financovat i soukromé skupiny.⁹²

Volba Los Angeles se začala komplikovat v létě 1978, když organizátoři požadovali po Mezinárodním olympijském výboru, aby převzal alespoň část rizik v souvislosti s pořadatelstvím her. Na zasedání MOV v Athénách tak byla volba odložena a Killanin pohrozil tím, že ještě znovu otevře možnost podat kandidaturu a dá šanci jiným městům. MOV také trval alespoň na částečných finančních zárukách od města Los Angeles. Zhruba měsíc se zdálo, že jednání uvíznou na mrtvém bodě. Starosta Los Angeles Tom Bradley dokonce poslal dopis městské radě, ve kterém stálo, že kandidaturu vzdává. A o tom samém také informoval Killanina.

Viz: <http://www.nytimes.com/1996/01/18/us/f-don-miller-75-us-olympic-committee-chief.html?pagewanted=1> (14.12. 2010).

⁹⁰ V Teheránu tehdy probíhaly masové demonstrace za odstoupení šáha, které později vyústily v Íránskou muslimskou revoluci.

⁹¹ Bradley navrhoval, aby se Los Angeles her zřeklo. Jako to udělalo město Denver, které mělo pořádat zimní olympiádu v roce 1976. O 4 roky dříve tam ale proběhlo referendum, ve kterém se občané vyslovili pro to, aby hry nebyly financovány z veřejných zdrojů. Pořadatelům tak nezbylo nic jiného, než se kandidatury vzdát. Hry se nakonec konaly v Innsbrucku. In: LA84 Foundation, *Los Angeles and the 1984 Olympic Games (výroční zpráva)*, 2004, s. 2

⁹² Allen Guttman, *The Olympics, a history of the modern games*, s. 160

Spor nakonec dospěl ke kompromisu v srpnu 1978, když Mezinárodní olympijský výbor „výslovně zprostil“ město Los Angeles jakékoliv finanční zodpovědnosti za hry a tu převzal Organizační výbor.⁹³ 31. srpna obě strany slavnostně oznámily, že podepsaly dohody, které umožňují konání olympijských her v Los Angeles v roce 1984. Samotné hlasování mezi členy MOV pak proběhlo oběžníkovou formou a z celkového počtu 85 hlasů se drtivá většina, 75, vyslovila pro.⁹⁴

Organizační výbor her v Los Angeles tak mohl začít pracovat, v březnu 1979 udělal závažné rozhodnutí, když do svého čela zvolil jednačtyřicetiletého, tehdy ještě nepříliš známého podnikatele Petera Ueberrotha. Ten slíbil výrazné šetření v organizaci her. Oproti předchozím OH se měla olympiáda v Los Angeles obejít „bez zbytečných parádiček“.⁹⁵ Jeden z původních vyjednávačů John C. Argue dlouho po skončení her uvedl, že „Angažování Ueberrotha bylo tím nejdůležitějším rozhodnutím, jaké výbor udělal.“⁹⁶

Ueberroth představil program plný úspor. Chtěl, aby sportoviště postavily soukromé firmy, které je také budou později využívat. Členové olympijského hnutí si měli náklady za pobyt v Los Angeles hradit sami, chtěl co nejvíc využít práce dobrovolníků. (Zapojilo se jich skoro 30 tisíc.) Na druhé straně zisky měly pocházet zejména z prodeje televizních práv, lístků a od sponzorů.⁹⁷ Televize ABC nakonec zaplatila rekordní sumu 225 milionů dolarů, třetina z ní šla na účet MOV. Ueberroth radikálně snížil počet hlavních sponzorů her, v Moskvě jich bylo 249, v Montrealu dokonce 628, v Los Angeles pak 34. Firmy ale platily až desetimilionové částky. Dalších skoro 140 milionů vydělal na prodeji lístků. Celkový oficiální zisk z her pak zněl: 232,5 milionu dolarů!⁹⁸ To překonalo veškerá očekávání.

Peter Ueberroth dokázal, že hry lze financovat ze soukromých zdrojů a ještě dosáhnout zisku; časopis Time ho zvolil mužem roku 1984. MOV stál podle některých zdrojů na přelomu 70. a 80. let na pokraji finančního krachu. Hry v Los Angeles ale Mezinárodní olympijský výbor poslaly do plusu a zároveň nastavily model, který je používán dodnes.⁹⁹

⁹³ LA84 Foundation, *Los Angeles and the 1984 Olympic Games*, s. 5

⁹⁴ *Olympic Review* No. 132, říjen – listopad 1978, s. 585

⁹⁵ LA84 Foundation, *Los Angeles and the 1984 Olympic Games*, s. 1

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 6

⁹⁷ *Loterie byly v té době v Kalifornii zakázané.*

⁹⁸ *Tamtéž*, s. 1

⁹⁹ *Detailní popis práce Organizačního výboru ve studii: LA84 Foundation, Los Angeles and the 1984 Olympic Games (výroční zpráva), 2004, s.*

3.2. Samaranch prezidentem MOV

V létě roku 1980 skončil mandát Lordu Killaninovi a MOV řešil volbu jeho nástupce. Tato otázka byla velice živá od poloviny 70. let, protože Killanin už při svém zvolení v roce 1972 oznámil, že po druhém volebním období skončí. Adeptů na jeho funkci bylo několik. Například dlouholetý funkcionář MOV Němec Willi Daume, velký zájem v letech 1977-8 projevil také starosta Paříže Jacques Chirac. Nakonec ale získal největší preference Španěl Juan Antonio Samaranch. Tehdejší místopředseda ČSVT Rudolf Dušek uvedl, že Samaranch měl v polovině 70. let nulovou podporu Sovětského svazu, ačkoliv ostatním zemím přišel jako velmi dobrý kandidát.¹⁰⁰ Sovětům vadila Samaranchova minulost, v 60. a 70. letech totiž pracoval pro Frankovu vládu. Vznikl tedy plán, aby byl Samaranch vyslán španělskou vládou do Moskvy. Tam pracoval v letech 1977-1980 jako velvyslanec pro SSSR a Mongolsko, udělal si jméno a během volby předsedy MOV už pak byl přijatelný i pro Sovětský svaz.¹⁰¹

Další teorie jde o trochu dál.¹⁰² Politická kariéra Samaranche ve Španělsku byla po pádu Francova režimu u konce. Snažil se sice „převléci kabát“, jenže tisk ho tvrdě zkritizoval a na jedné z demonstrací v Barceloně v dubnu 1977 dav žádal Samaranchův odchod z veřejného života.¹⁰³ Poté dostal nabídku pracovat jako velvyslanec ve Vídni, ale odmítl a rozhodl se pro další kariéru v olympijském hnutí. Tehdy byl místopředsedou MOV a nijak se netajil tím, že by rád vystřídal Killanina. „Bylo to jedno z mých nejdůležitějších rozhodnutí. Cítil jsem, že můj veřejný život ve Španělsku je u konce. Nejen politický, ale i sociální.“¹⁰⁴ Po pádu Franka Španělsko po čtyřiceti letech navázalo diplomatické vztahy se Sovětským svazem a prvním velvyslancem v Moskvě se stal přinejmenším nezkušený diplomat Samaranch. Měli si ho vybrat sami Sověti, kteří pokračovali v přípravách na hry v roce 1980 a chtěli mít blízko k někomu z nejvyššího vedení MOV. Samaranch se v Moskvě rychle zorientoval, dokonce brzy promluvil v televizi - bývalý frankista tak paradoxně pronesl

¹⁰⁰ *Osobní rozhovor s Rudolfem Duškem, leden 2006. Dušek tuto teorii potvrdil i o tři roky později ve své knize. Viz Rudolf Dušek: Sport a jak to bylo, B.A.T. program, Praha, 2009, str. 178*

¹⁰¹ *Tamtéž.*

¹⁰² *Vyv Simson, Andrew Jennings: Dishonored Games, Corruption, Money & Greed of the Olympics, Shapolsky Publisher, 1992.*

¹⁰³ *Tamtéž, s. 78-80*

¹⁰⁴ *Tamtéž, s. 80*

řeč v ruštině na téma přátelských vztahů obou zemí.¹⁰⁵ Když pak v červnu roku 1980 došlo na volbu předsedy MOV, byl Samaranch jasným favoritem a také vyhrál.¹⁰⁶

Každopádně Samaranch se nikdy netajil přátelskými vztahy se SSSR a jeho satelity.¹⁰⁷ Západní olympijské výbory ho zase podpořily proto, aby udržel Sověty na uzdě. Samaranch nakonec ve funkci vydržel až do roku 2001, byl příznivcem otevření her všem sportovcům, tedy i profesionálům, a tento cíl také dotáhl k úspěšnému konci. Jeho předsednictví v MOV ale přineslo i řadu korupčních skandálů, když se stalo zvykem, že kandidátská města uplácela delegáty MOV, kteří měli právo rozhodovat o volbě místa budoucích her.

3.3. Úmrtí Brežněva a protest Československa.

Vzhledem ke zkušenostem z minulosti se dal očekávat tzv. „odvetný bojkot“ her v Los Angeles. Jenže i když doba uvolnění v mezinárodních vztazích byla nenávratně pryč a prezident USA přitvrdil v politice vůči SSSR, stále nic nenasvědčovalo tomu, že k bojkotu her v Los Angeles ze strany socialistických států skutečně dojde. Dál pokračovala normální příprava na olympijské hry.

Pod tlakem byl jen Organizační výbor her, a to hlavně ze strany MOV. Jednak ještě stále zdaleka neměl jistotu v tom, že OH nakonec neskončí ve ztrátě, ale také čelil kritice ze stran národních olympijských výborů. Když na kongresu MOV v Baden-Badenu na podzim roku 1981 Ueberroth přednesl zprávu o stavu příprav her v Los Angeles, musel si od delegátů vyslechnout spoustu výtek. Zejména na téma přílišné komercializace her. Zatímco Organizační výbor zimní olympiády v Sarajevu měl mnohem víc vážnějších problémů, týkajících se např. přetížené dopravy nebo přílišného smogu, tak jugoslávské pořadatele nechali delegáti v klidu a soustředili se pouze na Los Angeles. Ueberroth prohlásil ke svým kolegům, že v olympijském hnutí jsou jako nechtěné dítě.¹⁰⁸

Ueberroth se trochu uklidnil na přelomu let 1982-1983. V SSSR totiž došlo ke změnám ve vedení. V listopadu 1982 totiž po skoro dvaceti letech ve funkci zemřel generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv. Na jeho místo nastoupil 1. muž KGB Jurij Andropov. V Olympijském výboru SSSR došlo brzy k nečekané změně. Ačkoliv byl Sergej Pavlov

¹⁰⁵ *Tamtéž: s. 81*

¹⁰⁶ *Proti Samaranchovi oficiálně kandidovali Švýcar Marc Hodler, Kanadčan James Worrall, Němec Willi Daume a Lance Cross z Nového Zélandu.*

¹⁰⁷ *Samaranch byl velkým obdivovatelem hromadného cvičení a také navštívil pražskou Spartakiádu v roce 1985. Jeho vztahy s ČSOV byly velice nadstandardní.*

¹⁰⁸ *Senn: Power, Politics, and the Olympic Games, s. 192-193*

necelý rok před tím potvrzen ve funkci předsedy NOV SSSR, tak po smrti Brežněva byl „uklizen“ na místo velvyslance v Mongolsku. Na jeho místo nastoupil Marat Gramov. Peter Ueberroth sice potvrdil fakt, že se podstata sovětských stížností ohledně přílišné komercializace her nezměnila, z Gramova měl ale mnohem lepší pocit. Nový partner pro jednání byl podle Ueberrotha víc schopný, i co se obchodních záležitostí týče. Na počátku roku vypadaly vyhlídky her v Los Angeles více než dobře.¹⁰⁹

Ve stejné době ale přišel i první oficiální protest. Na zasedání Asociace národních olympijských výborů na počátku roku 1983 v Los Angeles se do něj zapojila i československá delegace. Ta se významně podílela na závěrečném prohlášení socialistických států, ve kterém zaznělo varování proti porušování Olympijské charty ze strany organizátorů. Šlo o obecné prohlášení zaměřené proti přílišné komercializaci her, které ostatně valné shromáždění Asociace národních olympijských výborů přijalo.¹¹⁰ Až do podzimu roku 1983 byl ale relativní klid a všechny strany se připravovaly na hry.

3.4. Ban the Soviets

1. září bylo na pravidelné lince KAL 007 z aljašského Anchorage do Soulu sestřeleno korejské dopravní letadlo Boeing 747. Pilot se značně odchýlil z kurzu a po přeletu nad sovětským vzdušným prostorem jej sestřelil bojový letoun. Na palubě zahynulo všech 269 lidí. Sověti několik dní zapírali, že k tragédii vůbec došlo, než byly zveřejněny záznamy z radiokomunikace. Na palubě letadla seděl i v Americe populární senátor Lawrence McDonald, o to větší publicity se události dostalo. Ačkoliv se korejská letecká společnost dopustila velkého omylu (došlo k navigační chybě, „posunutí zeměpisné délky“), svět žasl nad lhostejností sovětského vojenského velení k lidským životům. Najednou se zdála být v ohrožení nejen olympiáda v Los Angeles, ale i ta příští v roce 1988, kterou hostil jihokorejský Soul.¹¹¹

Inhned po sestřelení korejského letadla se ve Spojených státech ozvaly hlasy, jestli by nebylo lepší uspořádat hry bez SSSR. Stát Kalifornie dokonce vydal rezoluci, ve které odsoudil SSSR a doporučoval jeho vyloučení z olympiády.¹¹² Před šesti lety se přitom kalifornská vláda odmítla jakkoliv podílet na organizaci her. SSSR v odpovědi odvolal zpět

¹⁰⁹ Senn: *Power, Politics, and the Olympic Games*, s. 193

¹¹⁰ František Kolář: *Bojkot nebo neúčast?*, s. 597

¹¹¹ O pořadatelích zimních i letních OH v roce 1988 rozhodlo zasedání MOV v Baden-Badenu v roce 1981.

¹¹² Hill: *Olympic Politics*, s. 149

studentskou delegaci, která právě v té době přijela do Spojených států v rámci oficiální kulturní výměny a zrušil plánovanou návštěvu USA mladých sportovců.¹¹³

V jižní Kalifornii navíc vznikla organizace pod názvem „Ban the Soviets Coalition“, „Koalice zakažte Sověty“¹¹⁴, která později vyvolala mnoho emocí. U jejího zrodu stály exilové organizace zejména pobaltských zemí Litvy, Lotyšska a Estonska. Ke koalici se postupně přidávaly další spolky a sdružení a v květnu 1984 zahrnovala zástupce více než stovky etnických, politických, náboženských a vzdělávacích skupin.¹¹⁵ Jejím ředitelem byl nepříliš úspěšný podnikatel David Balsiger, organizace neměla žádnou podporu vlády a Organizační výbor her v Los Angeles ji vůbec nebral vážně. „Jeden čas jsem jim říkal bláznové. Omluvil bych se jim, kdyby si změnil jméno a našli si nějaké pořádné. Třeba ‘Koalice pro ublížení sportovcům’ nebo ‘Koalice za to, jak jít na ruku Sovětům’. Ueberroth tušil problémy, které tato skupina může způsobit.“

„Ban the Soviets“ se těšilo obrovskému zájmu médií a jakákoliv akce této organizace se vždy objevila v americkém a později i v západoevropském tisku. Skupina „Zakažte Sověty“ měla jednoduchý program: zabránit Sovětům na protest proti sestřelení korejského letadla a pokračování bojů v Afghánistánu účasti v OH, jako alespoň symbolický trest. Pokud by tento záměr nevyšel, připravovalo „Ban the Soviets“ aktivní akce, kterými hodlalo co nejvíce „rozložit“ výpravy SSSR a ostatních socialistických států. Členové a sympatizanti rozšiřovali letáky v Los Angeles a zároveň připravili tzv. „bezpečné domy“. Ty byly určeny pro případné emigranty ze socialistických výprav. V nich by se domluvili svým rodným jazykem, dostali by občerstvení a také právní pomoc v případě, že by se rozhodli emigraci dotáhnout do konce a požádali by o politický azyl.¹¹⁶

Právě skupina „Ban the Soviets“ se pak stala předmětem propagandistické rétoriky v sovětském táboře. Byla neúměrně přehnaná. Organizace si například vytkla za cíl sehnat během dvou měsíců milion podpisů vyjadřujících podporu, ve skutečnosti jich získala asi deset tisíc a na některé mítinky přišlo sotva třicet lidí.¹¹⁷ Ačkoliv šlo svým významem

¹¹³ Senn: *Power, politics, and the Olympic Games*, s. 193

¹¹⁴ Překládáno i jako „Koalice za zákaz (účasti) Sovětů“ (na LOH), autor použil překlad Jiřího Brebera, který se sám aktivně podílel na její činnosti.

¹¹⁵ Členem vedení tohoto uskupení byl i český emigrant Jiří Breber (za losangelskou pobočku skupiny T. G. Masaryk Československé národní rady v USA a za Organizaci porobených národů), který podal o „Ban the Soviets“ rozsáhlejší svědectví už v roce 1984. Tehdy s ním dělal rozhovor Petr Pašek, také emigrant, který byl na cestách v Kalifornii. Autorovi není známo, zda a kdy byl rozhovor v 80. letech zveřejněn. Nicméně 6. 8. 2008 jej znovu uvedl server: neviditelnypes.lidovky.cz. Viz: http://neviditelnypes.lidovky.cz/historie-jak-to-bylo-s-bojkotem-olympiady-v-los-angeles-ii-p3j-/p_zahranici.asp?c=A080804_225705_p_zahranici_wag

¹¹⁶ Rozhovor s Jiřím Breberem.

¹¹⁷ Kenneth Reich: *Doleful Days for the Games*, časopis *Time*, 21. květen 1984.

In: <http://sportsillustrated.cnn.com/vault/article/magazine/MAG1122084/index.htm>, 2. 1. 2010

o malou skupinu aktivistů, její jasně protikomunisticky zaměřená činnost se stala jednou ze záminek k bojkotu.

Sovětská KGB také prováděla v místě her takzvaná „aktivní opatření“. Nejrůznějšími smyšlenými dopisy, kde byl jako odesílatel uveden Ku-Klux-Klan, se snažila rozdmýchat rasovou nenávist zvláště proti africkým a asijským sportovcům. Některé z těchto akcí se dostaly i do novin, americká administrativa je ale vždy označila jako podvrh; akce KGB nebyly nijak zvlášť úspěšné.¹¹⁸

3.5. Další změna v SSSR

V prosinci roku 1983 se objevily první signály, že něco není v pořádku. Sovětská delegace, tvořená představiteli vlády a NOV SSSR, přijela na týdenní inspekční cestu do Los Angeles.¹¹⁹ Návštěva proběhla vcelku hladce; Sověti měli speciální podmínky, během OH žádali právo na 25 přistání letadel Aeroflotu na losangelském letišti a také místo pro loď, která by kotvila v docích Long Beach Harbor.¹²⁰ Vedoucí sovětské výpravy Marat Gramov pak 7. prosince na oficiální tiskové konferenci prohlásil, že směrem k olympiádě zaujímá pozitivní postoj a nevidí jediný důvod k tomu, proč by Sověti neměli přijet.

Jenže úplně v pořádku vše nebylo. Zatímco Peter Ueberroth Gramova na TK uvedl jako svého „přítele, ke kterému má velký respekt“, Gramov mu podobnou zdvořilost neoplatil. Nepadla ani zmínka o pohostinnosti Organizačního výboru her v Los Angeles a navíc po chvíli Gramov dodal, že „ještě zbývá mnoho problémů, které je třeba dořešit.“ Konkrétní však nebyl.¹²¹ Této drobnosti ale nikdo nevěnoval pozornost a Organizační výbor byl stále pevně přesvědčen, že Sověti na hry přijedou.

V únoru se konaly zimní olympijské hry v Sarajevu a po drobných sporech nebylo ani památky. Na tamním zasedání si vzal slovo dlouholetý člen MOV Konstantin Andrianov¹²² a překvapil svým projevem. Organizátory her v Los Angeles pochválil za excelentní práci a uvedl, že Sovětský svaz sice měl v minulosti některé výhrady, ale teď by rád organizátorům

¹¹⁸ Christopher Andrew, *Vasilij Mitrochin: Neznámé špiónážní operace KGB, Mitrochinův Archiv, Academia*, vydání 2., 2001, s. 251

¹¹⁹ Zástupci ČSOV navštívili Los Angeles také v roce 1983. S inspekční cestou byli spokojeni, po organizátorech žádali jen delší postele pro basketbalisty a volejbalisty.

¹²⁰ Senn: *Power, politics, and the Olympic Games*, s. 194

¹²¹ Kenneth Reich: *Doleful Days for the Games*.

¹²² Andrianov byl v té době veteránem olympijského hnutí, členem MOV se stal už v roce 1951!

pogratuloval za provedené přípravy.¹²³ Někteří členové MOV si tento projev vysvětlili tak, že SSSR do Los Angeles definitivně odjede. Peter Ueberroth zářil: „Byl jsem nadšený z toho, jak (Andrianov) stále pokračoval a četl to, co musel mít dopředu velice pečlivě připravené.“¹²⁴

Jenže už tři dny po projevu Andrianova se stala klíčová událost, která idylické lichocení ukončila. 9. února zemřel Jurij Andropov, sovětský vůdce byl v té době již vážně nemocný. Jeho místo v pozici generálního tajemníka ÚV KSSS zaujal Konstantin Černěnko, někdejší věrný spolupracovník Brežněva. Losangelský Organizační výbor začal tušit potíže. Ueberroth vyjádřil obavy, že Černěnko, který stál v roce 1980 po boku Brežněva, nezapomene na americký bojkot. Další člen vedení Organizačního výboru Paul Ziffren později považoval Černěnkův nástup k moci za klíčový moment, který rozhodl o bojkotu: „Jakmile se Černěnko dostal k moci, všechno se úplně změnilo. Byl to Brežněvův muž a Brežněv nikdy neodpustil Spojeným státům jejich bojkot v roce 1980.“¹²⁵

3.6. Znovu bojkot

První vážnější problém přišel už v březnu. Reaganova administrativa se rozhodla neudělit vízum olympijskému atašé SSSR Olegu Jeriškinovi. Podezřívala ho z toho, že je agentem KGB. Zatímco Organizační výbor se Sověty vždy jemně vyjednával o každém detailu, tohle byl poměrně razantní a neočekávaný krok.¹²⁶ Ueberroth uvedl, že „komunikace začala pomalu, ale jistě váznout. Vřelé výměny názorů postupně nahrazovaly stručné zprávy.“¹²⁷ A Sověti otevřeli téma bezpečnosti svých sportovců, kterým prý organizátoři nebyli schopní zajistit dostatečnou ochranu.

Také v Československu funkcionáři začali tušit, že s účastní na olympiádě něco není v pořádku. 20. března předstoupil místopředseda ČSTV Rudolf Dušek před Ústřední výbor KSČ. Informoval o stadiu příprav a také sportovním plánu pro hry v Los Angeles. Československo mělo získat až čtyřicet medailí, tedy „pokud se socialistické státy zúčastní.“ Rudolf Dušek dále uvedl, „že se nic nemění na protisocialistických tendencích v místě her...“

¹²³ *U.S. surprised by Soviet's support, The Courier, 7. 2. 1984, s. 10*

¹²⁴ *Kenneth Reich: Doleful Days for the Games.*

¹²⁵ *LA84 Foundation, Los Angeles and the 1984 Olympic Games, s. 14*

¹²⁶ *Senn: Power, Politics, and the Olympic Games, s. 196*

¹²⁷ *Kenneth Reich: Doleful Days for the Games.*

a zmínil „záruky v zamezení politickým provokacím s ohledem na strukturu obyvatelstva Los Angeles.“¹²⁸ ČSOV přitom dál pokračoval v přípravách na OH, výprava měla do dějiště her odletět v červenci.¹²⁹

Bojkot začínal být realitou na začátku dubna. Do Moskvy se 5. 4. sjeli zástupci socialistických států odpovědní za sport.¹³⁰ Olympijský výbor SSSR v čele s Gramovem prohlásil, že hodlá protestovat proti politickému zneužití her a žádal po předsedovi MOV Samaranchovi, aby sjednal nápravu. Zároveň vyzval ostatní olympijské výbory, aby se přidaly k obraně olympijského hnutí. „V USA se rozpoutala rozsáhlá kampaň proti účasti SSSR na olympijských hrách. Zcela v protiolympijském duchu se sdružují různá reakční seskupení, například koalice Zakázat účast Sovětům...NOV SSSR proto žádá MOV a jeho předsedu Samaranche, aby neprodleně prozkoumali situaci, která se před hrami vytvořila, a aby požadovali od americké strany přísné dodržování Olympijské charty a přijetí účinných opatření, jež by zaručila bezpečnost. NOV SSSR vyzývá ostatní olympijské výbory, aby spojeným úsilím bránily zásady a ideály olympijského hnutí.“¹³¹

Československý olympijský výbor se k výzvě připojil 13. 4. a v podstatě zopakoval to, co již bylo řečeno v Moskvě: „Reakční kruhy Spojených států zneužívají příprav olympiády k prosazování svých politických cílů. ... Jsou rozdmýchávány protisocialistické a protisovětské kampaně. ... Jsme velmi znepokojeni nepřátelskými projevy, usilujícími o zneužití olympijských her proti SSSR, ČSSR a ostatním socialistickým zemím.“¹³²

¹²⁸ SÚA Praha, fond ČSVO 1900-1992, složka Štáb olympijské přípravy OH 1984, dopis místopředsedy ÚV ČSTV Duška velvyslanci ČSSR v USA Stanislavu Sujovi z 20. 3. 1984. In: František Kolář: *Bojkot nebo neúčast?*, s. 599

¹²⁹ *Tamtéž*. Slavnostní slib měli za sportovce složit Jarmila Kratochvílová a Jozef Chovanec.

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 600

¹³¹ *Časopis Stadion*, 24. 4. 1984, s. 2.

¹³² *Stanovisko ČSOV k přípravám olympijských her*, 13. 4. 1984. In: *Dokumentace k dějinám českého olympismu*, 4. díl, 1971-1993 (1998), vydal Český olympijský výbor, Praha, 2000, s. 106-107

3.7. Poslední snahy zabránit bojkotu.

Předseda MOV Samaranch vyslyšel volání socialistických států a svolal na 24. duben mimořádné zasedání, kterého se zúčastnil i Organizační výbor her v Los Angeles. V předvečer této schůzky se Peter Ueberroth vyjádřil k otázce, jaké jsou šance, že se Sověti a další socialistické státy her nakonec zúčastní. Podle něj klesly z 95 % na 70 %.¹³³ Ueberroth a Gramov se po delší době zase setkali, tentokrát v Lausanne. Samaranch během jednání uznal oprávněnost kritiky NOV SSSR a vyzval Organizační výbor k nápravě. Ueberroth slíbil, že hry proběhnou v duchu Olympijské charty. Další možné problémy měly být řešeny v „přátelském duchu“.¹³⁴ Na chvíli se mohlo zdát, že se situace zase uklidní. Gramov meeting nazval jako „velký krok odstranění nežádoucích potíží, které se nedávno objevily v souvislosti s hrami v Los Angeles.“ Samaranch byl ještě pozitivnější: „Můžeme říct, že černá mračna, která se objevila na olympijském nebi, zmizela anebo velice rychle zmizí.“¹³⁵

Bylo však jen iluzí, že se situaci ještě povede zachránit. Už o tři dny později vyslovil Marat Gramov další pochybnosti. A 3. května zasedlo politbyro KSSS, které řešilo otázku účasti sovětských sportovců na hrách v Los Angeles.¹³⁶ Pět dní poté, 8. 5., bylo oficiálně oznámeno, že se Olympijský výbor SSSR nezúčastní OH. Důvodem byly obavy o bezpečnost sportovců a doprovodného týmu. „I když na zasedání v Lausanne Mezinárodní olympijský výbor uznal opodstatněnost stížností Sovětů, úřady USA je nevzaly na vědomí. ... NOV SSSR je za těchto podmínek nucen prohlásit, že účast sovětských sportovců na 23. olympijských hrách není možná. Postupovat jinak by znamenalo schvalovat protiolympijské činy amerických úřadů a organizátorů her.“¹³⁷ SSSR dále vyzval socialistické státy, aby zaujaly podobné stanovisko a na 11. květen povolal zástupce jednotlivých stran zodpovědných za oblast sportu na schůzku do Moskvy.

Toto jednání již proběhlo pod diktátem ÚV KSSS. Delegace Bulharska, Československa (předseda ÚV ČSTV a ČSOV Antonín Himl a vedoucí oddělení společenských organizací a národních výborů ÚV KSČ Lubomír Procházka), Kuby, Laosu, Maďarska, Mongolska, NDR, Polska, Rumunska, Severní Koreje a Vietnamu si vyslechly, že jsou připravovány protisocialistické akce včetně fyzického násilí proti sportovcům, delegátům

¹³³ *A Threat to the Olympics*, časopis *Time*, 23. duben 1984

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,921680,00.html> (2. 1. 2010)

¹³⁴ *Olympic Review*, No. 198, tisková zpráva ze zasedání v Lausanne, *Tripartite Meeting*, duben 1984, s. 227

¹³⁵ *Kenneth Reich: Doleful Days for the Games.*

¹³⁶ *Senn: Power, politics, and the Olympic Games*, s. 197

¹³⁷ *Časopis Stadion*, 22.5. 1984, s. 2

a rozhodčím, aby jim bylo znemožněno dokázat přednosti socialistického systému tělesné výchovy, a že v dějišti her již není síly, která by byla ochotna a schopna čelit tomuto vývoji. Současná situace v dějišti her znemožňuje naši účast a nejet na olympijské hry je jediné možné.¹³⁸ Po tomto prohlášení už bylo definitivně rozhodnuto. Maďarská delegace si sice vzala čas na rozmyšlenou, ale nakonec stejně poslechla. Jedině Rumunsko se rozhodlo nerespektovat rozhodnutí SSSR a šlo vlastní cestou. (Viz kapitola 3.8.)

Československý olympijský výbor zaujal očekávané stanovisko. 12. května vystoupil na zasedání ČSOV s připraveným projevem Antonín Himl a již jen zopakoval všechny argumenty, které zazněly v Moskvě. Byla otevřena cesta „k hrubému komerčnímu zneužití her v dosud nevídaném měřítku. ... Od podzimu 1983 se výrazně stupňovala aktivita extrémistických antisovětských a antisocialistických skupin, nejrůznějších krajně reakčních amerických i emigrantských seskupení, které se posléze soustředily v koalici Zabraňte účast Sovětům.“ ... Ty se zaměřovaly na různé demonstrace a provokace, zejména na „verbování našich sportovců k emigraci.“ Za této situace „nelze se zúčastnit olympijských her, které jsou připravovány v ostrém rozporu se svým vlastním posláním.“¹³⁹ Po následné diskuzi bylo přijato jednomyslné stanovisko: „V zájmu ochrany olympijských ideálů a bezpečnosti sportovců se ČSOV rozhodl nevyslat na hry XXIII. Olympiády v Los Angeles Československé sportovce.“¹⁴⁰ Den poté napsal Československý sport, že šlo o „logický, nezbytný krok“...¹⁴¹ Bývalý místopředseda ÚV ČSTV Rudolf Dušek po 25 letech od uplynutí her v Los Angeles uvedl, že vyvinul osobní aktivitu, aby zabránil bojkotu her. A sice tím, že po analýze vztahů a vazeb v socialistickém táboře oslovil funkcionáře NDR, aby se společně pokusili přemluvit generálního tajemníka SED Ericha Honeckera ke společnému odporu vůči nařízení SSSR.¹⁴² Leč bezvysledně.

¹³⁸ SÚA Praha, Archiv ÚV KSČ 1945-1989, fond KSČ-ÚV-02/4, sv. 63, aj. 116 – schůze sekretariátu 15. 5. 1984. Informace o konání porady vedoucích oddělení ústředních výborů bratrských stran a předsedů tělovýchovných organizací socialistických zemí k hrám XXIII. Olympiády 1984 v Los Angeles. Příloha IV b – Seznam účastníků setkání představitelů ÚV bratrských stran věnovaného otázkám olympiády 1984. – POZN. Kopie se nachází rovněž v SÚA Praha, fond ČSVO 1900-1992, složka Štáb olympijské přípravy OH 1984. In: František Kolář: *Bojkot nebo neúčast?*, s. 601

¹³⁹ Archiv OSIC Praha, složka Plenární zasedání ČSOV 12.5. 1984, *Vystoupení na zasedání ČSOV 12.5.1984*. In: František Kolář: *Bojkot nebo neúčast?*, s. 603

¹⁴⁰ *Dokumentace k dějinám českého olympismu 4, dok. č. 28, s. 110-111*

¹⁴¹ *Československý sport, XXXII, č. 112, 14. 5. 1984, s. 1. In: Dokumentace k dějinám českého olympismu 4, dok. č. 29, s. 112-113*

¹⁴² *Rudolf Dušek: Sport a jak to bylo, B.A.T. program, Praha, 2009, s. 180-181* Autor práce na toto téma s Rudolfem Duškem hovořil už v roce 2006 a ten v té době nic podobného nezmínil. Na přímý dotaz, zda se podnikly, či se vůbec daly podniknout nějaké kroky k odvrácení bojkotu, bývalý činovník ČSTV odpověděl, že nikoliv. Šlo přeci o nařízení z Moskvy a to každý respektoval.

Poslední pokus zvrátit bojkot učinil předseda MOV Juan Antonio Samaranch. A byl podle očekávání neúspěšný. 11. května na tiskové konferenci v Lausanne oznámil, že obdržel od prezidenta Reagana písemné záruky, že vláda USA zaručí plné respektování Olympijské charty a zaručí se za bezpečnost sportovců. Tedy že splní obě dvě hlavní podmínky NOV SSSR. Samaranch dále uvedl, že věří tomu, že Reaganův dopis znamená nový prvek v celé záležitosti. Zároveň požádal o schůzku generálního tajemníka ÚV KSSS Konstantina Černěna s tím, že je okamžitě připravený odjet do Moskvy.¹⁴³

Samaranch ještě narychlo svolal setkání socialistických států s vedením MOV na 24. - 25. května do Prahy. Ani tam se mu však nepodařilo situaci změnit a Černěnko ho pak nakonec ani nepřijal. Do Los Angeles neodjelo 16 států, které následovaly nařízení z Moskvy: Afghánistán, Albánie, Angola, Bulharsko, Československo, Etiopie, Jemen (nakonec nedostal pozvánku od MOV a stejně by nemohl startovat na OH), Kambodža, KLR, Kuba, Laos, Maďarsko, Mongolsko, NDR, Polsko a Vietnam. Oficiálně nešlo o bojkot her, nýbrž o „vynucenou neúčast“. Naopak hry v Los Angeles byly prvními, kde vedle sebe soutěžily Čína a Tchaj-wan.

3.8. Američané chtějí Rumunsko

Jeden z důležitých cílů, který měli pořadatelé her v Los Angeles, bylo prolomení sovětského bojkotu tím, že alespoň některou ze socialistických zemí přemluví k cestě na OH. Účast už dřív potvrdily Čína a Jugoslávie, ty ale delší dobu stály stranou politiky SSSR. Také rumunský diktátor Nicolae Ceaușescu se snažil o nezávislost na Sovětském svazu, ale s účastí na hrách v Los Angeles dlouho váhal. Právě na přemluvení Rumunska se zaměřil Organizační výbor pod vedením Ueberrotha a vydatně mu k tomu pomohla i Reaganova administrativa.

Vláda ani média v Rumunsku vůbec neřešila možnost bojkotu her v Los Angeles. První zmínku o tom, že se něco děje, přinesla rumunská odnož rádia Moskva, která ve svém vysílání jen suše oznámila, že se Sovětští sportovci nezúčastní her XXIII.olympiády v Los Angeles.¹⁴⁴ Rumuni ale s žádným bojkotem nepočítali, a tak dál normálně pokračovali

¹⁴³ *Olympic Review. Games of the XXIIIrd Olympiad., TK prezidenta MOV Samaranche. Květen 1984, No. 199, s. 319*

¹⁴⁴ *Aurelia Leicand, "Romania and the Olympic Games," Radio Free Europe Research: Situation Report, Romania/9, 13. červen 1984 (Washington, D.C.: Radio Free Europe/Radio Liberty), 6. In: Herold E. Wilson, Jr.: The Golden Oportunity: Romania's Political Manipulation of the 1984 Los Angeles Games, Olympika, Volume III. 1994, s. 85-86*

v přípravách na OH. Po sovětském oznámení však tamní média okamžitě přestala přinášet jakékoliv zprávy o hrách. Od konce března do poloviny května došlo ke čtyřem schůzkám mezi prezidentem Rumunska Nicolaem Ceaușescem a sovětským velvyslancem v Rumunsku Jevgenijem Tjaželnikovem. Na Západě převládl názor, že na nich Sověti tlačí na Rumuny, aby se připojili k bojkotu. Vysílání rozhlasové stanice Svobodná Evropa také v červnu přineslo informaci o tom, že na poslední z těchto schůzek šlo výhradně o případnou neúčast Rumunska na hrách v Los Angeles.¹⁴⁵

Tuto spekulaci uvedl na pravou míru v roce 1992 Mircea Răceanu, který byl v 80. letech ministrem zahraničí. Na schůzkách mezi Ceaușescem a velvyslancem SSSR se hlavně probírala plánovaná červnová audience rumunského prezidenta u Černěnka, na které se měly řešit vztahy Rumunska a SSSR, se zaměřením na budoucí ekonomickou spolupráci. Nicméně zazněla i zmínka o OH v Los Angeles.¹⁴⁶

Na začátku května přijel do Bukurešti prezident MOV Juan Antonio Samaranch, aby tam ocenil gymnastku Nadiu Comaneciovou, a při té příležitosti se setkal i s Ceaușescem. Ten ho ujistil, že Rumunsko se her v Los Angeles určitě zúčastní. Něco jiného ale tvrdili rumunští představitelé na setkáních se západními diplomaty. Na otázku účasti odpovídali většinou vyhýbavě s tím, že ještě není rozhodnuto.

Organizační výbor her v Los Angeles byl přesvědčený o tom, že Rumuni byli pod velkým nátlakem SSSR. V polovině května se Peter Ueberroth sešel v Lausanne na půdě MOV s viceprezidentem Rumunského olympijského výboru Alexandruem Sipercem. Během jednání Siperco náhle opustil místnost, aby vyřídil telefonát z Bukurešti. Ueberroth vypráví, že se Siperco zdráhal si říct o finanční pomoc od organizátorů, přestože Rumuni při přesunu na OH do USA původně počítali se společnou výpravou s východními Němci, čímž by náklady na cestu nebyly tak vysoké. Když se pak Siperco vrátil do místnosti, sebral si své věci, rozloučil se se Samaranchem a při odchodu se téměř rozplakal. Telefonát z Bukurešti znamenal to, že rumunská vláda se rozhodla bojkotovat hry.¹⁴⁷

Americká vláda se v té době rozhodla k akci. Těsně před schůzkou Ueberrotha se Sipercem zaslal Reagan dopis Ceaușescovi, ve kterém mu nabízel roční prodloužení obchodní doložky nejvyšších výhod (tzv. Most Favoured Nation Status) a také prodloužení vzájemné obchodní smlouvy o další tři roky. Na konci dopisu vyslovil nezávazné přání, aby se

¹⁴⁵ *Tamtéž: s. 86*

¹⁴⁶ *Herold E. Wilson, Jr.: The Golden Oportunity. s. 86*

¹⁴⁷ *Peter Ueberroth, Made in America, William Morrow & Company, 1985, s. 291*

rumunský tým zúčastnil olympijských her v Los Angeles. Reaganovi v tu chvíli přišlo vhodné Rumuny povzbudit k rozhodnutí.¹⁴⁸

Rumunský postup byl v celku jednoduchý. Mircea Răceanu se domnívá, že Ceaușescu s nálepkou nezávislého vůdce, si nemohl dovolit neposlat sportovce do Los Angeles. Nicméně zvolil zdržovací taktiku, aby mohl obě strany napínat co nejdéle a poté si vychutnat publicitu. A zvláště u Organizačního výboru her v čele s Ueberrothem se mu to dařilo.¹⁴⁹

Na konci května (24.–25.) se představitelé jedenácti socialistických států sešli v Praze, aby ještě jednou prodiskutovali bojkot her v Los Angeles. Většina delegací se pustila do verbálních útoků Organizačního výboru, stížnosti směřovaly zejména na nedostatek bezpečnostních záruk pro sportovce. Pak si ale vzal slovo rumunský ministr sportu Haralambie Alexa, který oznámil, že Rumuni vždy plně podporovali olympijské hnutí, a že Rumunsko se zúčastní her v Los Angeles. Po tomto vystoupení prý v sálu nastalo ticho, následovala přestávka, která se z původně ohlášených pěti minut protáhla na půl hodiny. Zástupci východního Německa poté zkritizovali rumunský postoj. Podle amerického velvyslanectví si zástupci Československa Rumunům mezi řečí postěžovali na to, že teď budou mít opravdu velký problém lidem vysvětlit bojkot her.¹⁵⁰

Pět dní po vystoupení Alexy odcestovali představitelé Organizačního výboru her na návštěvu do Bukurešti. Delegaci vedl viceprezident pro otázky sportu Charles Cale, který dostal od šéfa Ueberrotha jediný úkol. Cale vzpomíná, že mu Ueberroth jasně řekl: „Potřebujeme Rumunsko na hrách, za každou cenu musíte dosáhnout dohody.“¹⁵¹ Cale dále uvedl, že Rumuni i během jednání neustále zvyšovali cenu. Jelikož původně počítali s tím, že jejich výprava poletí s Aeroflotem a o náklady se podělí s východními Němci, tak teď měli velký problém už jenom se samotnou dopravou do dějiště her. Nakonec byly všechny rumunské požadavky schváleny. Náklady na výpravu dvou charterových letadel s rumunskými sportovci do Los Angeles byly rozděleny na tři třetiny. Z celkové sumy 180 tisíc dolarů zaplatil Rumunský olympijský výbor 60 tisíc, stejnou sumu pak Organizační výbor her a MOV. O další náklady za letadla nesoucí nezbytné vybavení z Evropy do USA se podělily všechny evropské země stejným dílem, jen Rumuni neplatili nic. „Když jsme tam viděli tu žalostnou ekonomickou situaci, bylo nám jasné, že se z nás pokusí dostat co nejvíc.

¹⁴⁸ Department of State Action Memorandum, 17 May 1984, Subject: “Proposed letter from the President to President Ceausescu of Romania.” In: Herold E. Wilson, Jr.: *The Golden Opportunity*, s. 87

¹⁴⁹ Herold E. Wilson, Jr.: *The Golden Opportunity*, s. 88

¹⁵⁰ Department of State telegram from American Embassy in Prague to Secretary of State, 5 červen, 1984, předmět: “Romanian Decision to Attend Olympic Games,” 1-2. In: Herold E. Wilson, Jr.: *The Golden Opportunity*, s. 88

¹⁵¹ Herold E. Wilson, Jr.: *The Golden Opportunity*, s. 89

Dali jsme jim strašně moc věcí a nevím, jestli nás nakonec vlastně neošídili. Mnoho těch požadavků bylo v podstatě za niklák, takže to v celkovém rozpočtu nehrálo takovou roli. Ale jejich příjezd byl nesmírně důležitý, protože právě na rumunské výpravě jsme mohli ukázat, že jsme prolomili socialistický bojkot,“ uvedl Cale.¹⁵²

Organizační výbor svoji misi zvládl a dostal Rumunsko na hry. Hodně k tomu pomohla i Reaganova vláda. Urychlením řešení některých ekonomických pobídek pro Rumunsko jasně ukázala, že pro tu zemi, která se rozhodne nenásledovat sovětský příklad, budou vždy připraveny různé výhody.

Rumuni si nechali za svoji účast zaplatit, ale jak uvedl Cale, nešlo o nijak závratnou sumu v rámci celkového olympijského rozpočtu. Tehdejší ministr zahraničí Răceanu uvádí, že v nejvyšších rumunských vládních kruzích nikdy nevznikly pochyby ohledně účasti na hrách v Los Angeles. Šlo jen o to najít správnou dobu, kdy bude toto rozhodnutí oznámeno, a to se povedlo. „Donesly se ke mně podrobnosti schůzky Reaganova poradce Edwarda Derwinského s ministrem zahraničí Rumunska Stefanem Andreiem. Na dotaz, jestli se Rumunsko zúčastní her v Los Angeles, Andrei neodpověděl prostě ano či ne. Jen se usmál a řekl, že pokud ví, tak rumunští sportovci se nikdy nepřestali připravovat na olympiádu. To byla více než pozitivní odpověď, znamenala totiž, že otázka účasti nebyla v rumunském vedení nikdy zpochybňována.“¹⁵³

Rumunská výprava se dočkala v Los Angeles obrovského ohlasu. Během uvítacího ceremoniálu sportovcům aplaudovalo více než devadesát tisíc diváků přímo na stadionu, většího potlesku se dočkali jen domácí sportovci. Pamětníci tvrdí, že rumunští sportovci měli slzy na krajíčku a někteří z nich plakali dojetím.¹⁵⁴

¹⁵² Herold E. Wilson, Jr.: *The Golden Opportunity*, s. 88

¹⁵³ *Tamtéž*, s. 88-89

¹⁵⁴ *O rok později udělil Samaranch Ceaușescovi nejvyšší řád MOV, a to za jeho postoj v době před OH 1984. Předseda MOV za to později sklídl obrovskou vlnu kritiky.*

4. Vývoj po Los Angeles.

Hry v Los Angeles přinesly zlom v olympijském hnutí. Ukázalo se, že je možné zaplatit tak monstrózní akci ze soukromých zdrojů a ještě dosáhnout zisku. Peter Ueberroth se celou dobu velmi obával možného bojkotu ze strany socialistických států, a proto tak ochotně a trpělivě vycházel Sovětům vstříc. Ostatně hrozila mu podstatná finanční ztráta, prestiž her neúčasti SSSR a jeho satelitů značně poklesla. „Během čtyřletého období mezi oběma bojkoty byli Sověti několikrát přesvědčeni o tom, že u nás opravdu budou závodit. Nikdy by s námi nepodepsali smlouvy, neproplatili by nám sedm faktur ani by si nepronajali byty v Los Angeles, kdyby celou tu dobu věděli, že nakonec stejně nepřijedou. To není jejich styl.“¹⁵⁵ Ueberroth je přesvědčený o tom, že zásadní zlom přišel po nástupu Konstantina Černěnka k moci.

Média ve Spojených státech před začátkem her nastiňovala černé scénáře a varovala před tím, že hry budou bez SSSR poloviční. Také sponzoři se po ohlášeném bojkotu ozvali, například televizní stanice ABC žádala ještě před začátkem OH finanční kompenzaci. Organizační výbor se ale rozhodl vyčkat a dobře udělal. Hry totiž skončily nečekaným diváckým zájmem a ABC tak od svého původního záměru upustila. Olympiáda v Los Angeles přinesla nebývalý zisk i pro Mezinárodní olympijský výbor, a tak navzdory bojkotu byl MOV vcelku spokojený. Ze sovětské neúčasti byl hodně frustrovaný Juan Antonio Samaranch. Právě on měl mít na SSSR po své diplomatické éře v Moskvě rozhodující vliv. Jenže se jasně ukázalo, že nejvyšší politická elita SSSR je prezidentu MOV hodně vzdálena.

Samaranch ihned po skončení OH v Los Angeles rozjel kampaň, která měla zajistit účast SSSR na hrách v Soulu v roce 1988. V tu nevěřil americký televizní magnát Ted Turner. Pod vidinou vysokých zisků vyjednal projekt s názvem „Hry dobré vůle“, mělo jít o jakousi alternativu za OH, soupeření čistě jen mezi sovětskými a americkými sportovci. Obě strany souhlasily a v roce 1986 se v Moskvě konal první ročník. Nešlo vyloženě o propadák, ale Turner si od této události rozhodně sliboval víc. Každopádně Hry dobré vůle nemohly konkurovat olympiádě. Zvláště poté, co začínalo být zřejmé, že po nástupu Gorbačova k moci se SSSR zcela jistě zúčastní her v Soulu. Éra bojkotů skončila.

¹⁵⁵ LA84 Foundation, *Los Angeles and the 1984 Olympic Games*, s. 14.

5. Závěr.

U většiny autorů, kteří se zabývají propojením politiky a sportu, převládá názor, že ze strany SSSR šlo v roce 1984 jen a čistě o pouhý revanš. Zatímco prezident Jimmy Carter a jeho tým mohl opravdu věřit tomu, že bojkotem moskevských her utrpí sovětský režim finanční újmu a ztratí na prestiži, pak o něčem podobném v obráceném gardu už se v roce 1984 hovořit nedá. Reaganova administrativa se rozhodla nezasahovat do příprav her v Los Angeles a aktivněji se zapojila až v případě Rumunska. Najdou se ale i autoři, kteří v obyčejnou odplatu nevěří.

Například Kenneth Reich, který téměř čtyřicet let pracoval pro deník Los Angeles Times. Od samého počátku detailně sledoval průběh příprav her v Los Angeles včetně schůzek organizátorů se sovětskými delegacemi. Prostá teorie o odvetě podle něj neodpovídá realitě,¹⁵⁶ celá věc má mnohem širší záběr. Počínaje Reaganovým pojmenováním SSSR jako „říše zla“, přes rozmístění raket Pershing II v SRN, konče odmítnutím udělení víz pro sovětského ataše Jermiškina. Reagan vystupoval vůči SSSR z pozice síly a bojkot her v Los Angeles měl být vzkazem americké vládě, že se Sověty stále musí počítat. Tuto teorii Reichovi prý potvrdil i jeden z vysoce postavených sovětských diplomatů. Někteří členové MOV se údajně obávali bojkotu už v době jednání o rozmístění raket Pershing II.¹⁵⁷

Objevil se také názor, že bojkotem her se chtělo sovětské vedení zbavit Reagana. Sověti prý zvažovali, že by se jejich případná neúčast na hrách mohla projevit na výsledku amerických primárek. Reagan by mohl být viněn z toho, že není schopen dohody ani v otázce olympijských her.¹⁵⁸ Je tedy pak stejně nemožné s ním diskutovat o zásadních věcech, jako třeba o odzbrojení. SSSR tak prostě jen vsadil na špatnou kartu.

Pouze sovětské archivy mohou rozřešit otázku, zda měl bojkot her nějaké širší souvislosti. Každopádně obecně přijímaná verze, že šlo o obyčejnou odplatu, zní velmi přesvědčivě.

¹⁵⁶ Kenneth Reich: *Doleful Days for the Games*, časopis *Time*, 21. květen 1984.

¹⁵⁷ *Tamtéž*.

¹⁵⁸ Senn: *Power, Politics, and the Olympic Games*, s. 198.

6. Seznam pramenů a literatury

Knihy:

CARTER, Jimmy. *Keeping Faith : Memoirs of a President*, Bantam Books, Toronto, New York, 1982.

DUŠEK, Rudolf: *Sport a jak to bylo, B.A.T. program*, Praha, 2009

GÖRLITZ , Walter. *Hitler's Generals. Barnett Correlli*. Grove Press, New York, 1989.

GRANATSTEIN, J. L., BOTHWELL, Richard. *Pirouette : Pierre Trudeau and Canadian foreign policy*. University of Toronto Press, Toronto, c1990.

GRASSELLI, Gabriela: *British and American responses to the Soviet invasion of Afghanistan*, Dartmouth Publishing Group, Aldershot, 1996

GUTTMANN, Allen. *The Olympics : A History of the Modern Games*. 2nd edition. The University of Illinois Press, Chicago, 2002.

HAZAN, Barouch A. *Olympic Sports and Propaganda Games : Moscow 1980*, Transaction Books, New Brunswick, 1982.

HILL, Christopher R. *Olympic Politics*, Manchester University Press, Manchester, 1992

HOWELL, Denis. *Made in Birmingham : the memoirs of Denis Howell*, Queen Anne Press, London, 1990.

HULME, Derek: *The Political olympics: Moscow, Afghanistan and the 1980 U.S. Boycott*, Preager, New York, 1990

KANIN, David B. *Political History of the Olympic Games*. Boulder, Westview Press, Boulder, Colo., 1981.

KILLANIN, Lord. *My Olympic Years*, Secker and Warburg, London 1983.

LUNĀK, Petr. *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Libri, Praha, 1997

MACINTOSH, Donald, HAWES, Michael. *Sport and Canadian Diplomaty*, McGill-Queen's University Press, Montreal, 1994.

- MANGAN, J. A., HONG, *Fan. Sport in Asian society: past and present*, Frank Cass Publishers, London, 2003
- SENN, Alfred Erich. *Power, politics and the Olympic Games*, Human Kinetics, Champaign, 1999.
- MANDELL, Richard D. *The Olympic Games of 1972: A Munich Diary*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1991.
- PEČENKA Marek, LUŇÁK Petr a kolektiv. *Encyklopedie moderní historie*, Libri, Praha, 1995
- PERELMAN, Richard B. *Olympic Retrospective: The Games of Los Angeles*, Los Angeles Olympic Organizing Committee, Los Angeles, 1985
- REICH, Kenneth. *Making It Happen: Peter Ueberroth and the 1984 Olympics*, Capra Press, Santa Barbara, 1986.
- SCHAFFER, Kay. SMITH, Sidonie. *The Olympic Games at the Millenium: Power, Politics, and the Games*, Rutgers University Press, New Brunswick, 2000
- SIMSON, Vyv. JENNINGS, Andrew. *Dishonored Games, Corruption, Money & Greed of the Olympics*, Shapolsky Publisher, New York, 1992
- TOOHEY, K., VEAL, A. J. *The Olympic games: a social science perspective. 2nd edition*, CABI Publishing, Sydney, 2007
- UEBERROTH, Peter. *Made in America*, William Morrow & Company, New York, 1985
- VYKOUKAL Jiří, LITERA Bohuslav, TEJCHMAN Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, Libri, Praha 2000
- ZUCKERBERG, Joan Offeman. *Politics and Psychology: Contemporary Psychodynamic Perspectives*, Springer, New York, 1991

Prameny:

Dokumentace k dějinám českého olympismu, 4. díl, 1971-1993 (1998), vydal Český olympijský výbor, Praha, 2000

Jimmy Carter Library and Museum [online]. 2009, dostupný z WWW:

<<http://www.jimmycarterlibrary.org/documents/speeches/su80jec.phtml>>.

Hearing before the Committee on Foreign Relations United States Senate, *Ninety-Sixth Congress, Second Session*, 28. leden 1980, University of Maryland Library

Periodika:

Los Angeles and the 1984 Olympic Games, *LA84 Foundation*, 2004, [online] dostupný z WWW: <www.la84foundation.org/20thAnniversary.pdf>.

Olympic review. No. 85-86, *The 75th Session of the IOC has chosen...*, srpen 1974,

[online] dostupný z WWW:

<<http://www.la84foundation.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1974/ore85/ore85k.pdf>>.

Olympic Review: No. 132, *říjen–listopad 1978*, [online] dostupný z WWW:

<http://www.la84foundation.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1978/ore132/ore132a.pdf>

Olympic Review, No. 198, *Stop Press: Lausanne – Tripartite Meeting*, tisková zpráva ze zasedání v Lausanne, duben 1984 [online] dostupný z WWW:

<<http://www.la84foundation.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1984/ore198/OR E198b.pdf>>.

Olympic Review. No. 199, *Games of the XXIIIrd Olympiad, Press Conference given by the President of the IOC*, Květen 1984, [online] dostupný z WWW:

<<http://www.la84foundation.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1984/ore199/OR E199l.pdf>>.

Stadion, ročník 1984, 24. 4. a 22.5.

Články a studie:

DOCTOROW E. L. *After the Nightmare*, *Sports Illustrated*, Vol. 60, 26. 6. 1978, [online]. 2008 Dostupný z WWW:

<http://sportsillustrated.cnn.com/features/flashbacks/munich/after_the_nightmare>

DWYRE, Bill. *Lomong's great escape in his words*. *Los Angeles Times* [online]. 2008 Dostupný z WWW: <<http://articles.latimes.com/2008/aug/09/sports/sp-olydwyre9?pg=3>>.

EVANS, Rob. KELSO, Paul. *How Thatcher tried to stop Olympic Hero Coe from winning gold in Moscow*, [online]. *The Guardian*. 24. únor 2006, Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/uk/2006/feb/24/past.Olympics2012>>.

LITZKI, Frank. *F. Donn Miller, 75, U.S. Committee Chief*, [online] *The New York Times*, 18. leden 1996, Dostupný z WWW:

<<http://www.nytimes.com/1996/01/18/us/f-don-miller-75-us-olympic-committee-chief.html?pagewanted=1>>

KAISER, Robert G. *Olympic Boycott : A Genuine Punishment*. *Washington Post*. 10. 1. 1980

KOLÁŘ, František. *Fragmenty dějin: Sborník prací k šedesátinám Jana Gebharta. Hájek Jan. Praha : Historický ústav AV ČR, 2006. Bojkot, nebo neúčast? (O československé nepřítomnosti na XXIII. olympijských hrách v Los Angeles).*, s. 593-608.

LAMINE, Ba. *Wholehearted support for the 1980 Olympic Games in Moscow*. *In Olympic Review*. 1980. s. 159-161. Dostupný z WWW:

<<http://www.la84foundation.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1980/ore150/ORE150f.pdf>>.

LEINERT, Ondřej. *Poletím do Pekingu, řekl Topolánek s tibetskou vlajkou v klopě*. [online] *IHNed.cz*, 2008. Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-25982630-poletim-do-pekingu-rekl-topolanek-s-tibetskou-vlajkou-v-klope>>.

MORAVEC, Martin. *V bratrově smrti má prsty Stb, říká Věra Čáslavská*. *Idnes.cz* [online]. 2008 Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/v-bratrove-smrti-ma-prsty-stb-rika-vera-caslavska-f7k-/domaci.asp?c=A080820_073135_domaci_lpo>.

NATION: *Olympics: To go or Not to Go*, *Time*, 28. leden 1980, Vol 115, No. 4.

PAŠEK, Petr: *Teroristé ze Sunset Boulevard*, *Neviditelnýes.cz*, 6. srpen 2008 [online]. Dostupný z WWW: <http://neviditelnýes.lidovky.cz/historie-jak-to-bylo-s-bojkotem-olympiady-v-los-angeles-ii-p3j-/p_zahranici.asp?c=A080804_225705_p_zahranici_wag>.

PREUSS, Holger. *The Economics of Staging the Olympics, A Comparison of the Games 1972-2008*, Edward Edgar Publishing Limited, 2004

REICH, Kenneth. *Doleful Days for the Games*, *Time*, 21. květen, 1984. Dostupný z WWW: <<http://sportsillustrated.cnn.com/vault/article/magazine/MAG1122084/index.htm>>

ROWBOTTOM, Mike. *Ervin Zador: Blood in the water*. *The Independent* [online]. 2006 Dostupný z WWW: <<http://www.freedom fury.net/press-kit/FFIndependent12-6-6.html>>.

WENN, Stephen R. WENN Jeffrey P. *Muhammad Ali and the Convergence of Olympic Sport and U.S. Diplomacy in 1980: A Reassessment from Behind the Scenes at the U.S. State Department*. In *Olympika: The International Journal of Olympic Studies, Volume II*, 1993

WILSON, Herold E. Jr. *The Golden Oportunity: Romania's Political Manipulation of the 1984 Los Angeles Games*, *Olympika, Volume III*. 1994

7. Seznam používaných zkratek.

BOA – Britský olympijský výbor

ČOV – český olympijský výbor

ČSOV – Československý olympijský výbor

ČSTV – Český svaz tělesné výchovy

LOH – Letní olympijské hry

MOV – Mezinárodní olympijský výbor

NOV – Národní olympijský výbor

NRAS – Nejvyšší rada afrického sportu

NATO – Severoatlantická aliance

OH – Olympijské hry

SALT - (Strategic Arms Limited Talks) Rozhovory o omezení strategických zbraní.

SRN – Spolková republika Německo

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

USA – Spojené státy americké

ZOH – Zimní olympijské hry

8. Summary.

Summer Olympic Games, held every four years, are the most highly observed event in the world. Holding such event means an immense growth of prestige either for the host city or country. So it has recently become a custom that even the election of the candidates is strongly influenced by politicians. Sport is conclusively linked with politics and no change can be expected in foreseeable period. International Olympic Committee – IOC – representatives tried hard up to the end of 1970s to keep the independence on the problems of the world and to keep the political competition aside.

However, all these efforts become inefficient. The most important politics intervention into the sport field appeared in 1980-1984 – both world superpowers reciprocally boycotted the Olympic Games in Moscow and Los Angeles and tried to persuade using their influence also other countries to follow their actions. Some of them were able to keep their independence, others not. Such events are precisely the content of this thesis.

Sport lost its whole independence and became only a tool of power competition. The bipolar division of the world in the first half of 1980s meant also the bipolar division of Olympic Games. The thesis has no ambition to morally evaluate the meaning of the boycotts rather to reveal details of that time, especially the close connection of sport and politics. On the one hand there was the Western World, on the other hand there was USSR and socialist block and somewhere between we could find the IOC representatives who were permanently under the political pressure. Fortunately the end of Cold War started also the end of the massive Olympic Games boycotts finishing the suffering on both sides – either competitors on their own or all the spectators attracted to their televisions by Olympic Games every four years.

9. Přílohy

Příloha I.

Maďar Ervin Zadar po zápase ve vodním pólu se Sovětským svazem, Melbourne 1956.

Foto zdroj: en.wikipedia.org

Příloha II.

Protestující Američané Tommy Smith a John Carlos (OH Mexiko, 1968)

Zdroj: <http://thejosevilson.com/blog/wp-content/uploads/2008/03/tommiesmith.jpg> (5. 1. 1980)

Příloha III./a

Dokumenty zveřejněné listem The Guardian: aktivity britské vlády před bojkotem her v Moskvě v roce 1980.

PERSONAL and CONFIDENTIAL

Mr. [Handwritten initials] Foreign and Commonwealth Office
London SW1A 2AH
21 April 1980

42 *Orn*

Mr. [Handwritten initials] 22/4
No return now. Later problem - how to work broken fences! *22/4*

The Minister of State
Douglas Hurd CBE MP

DEPT
Mr N. Palmer
cc PS/M/1000

Dear Hector,

OLYMPICS

Tim Cowell, of Conservative Central Office, brought Sebastian Coe's father (and manager) to see me on a personal basis last Thursday. Mr Coe senior was taking up a long-standing offer to come and discuss the Olympics, and it had been agreed beforehand that our conversation would be kept confidential and the meeting given no publicity. He seems well in with the athletics world and I thought that it would be useful to see him.

He was strongly opposed to a boycott of Moscow. He spoke with some bitterness and at length on largely familiar lines. He was naturally concerned about the degree of sacrifice which we are asking of athletes like his son. He also thought that a boycott could be damaging for race relations here, because of its effect on black athletes, and that the future of European athletic competitions would be put in jeopardy.

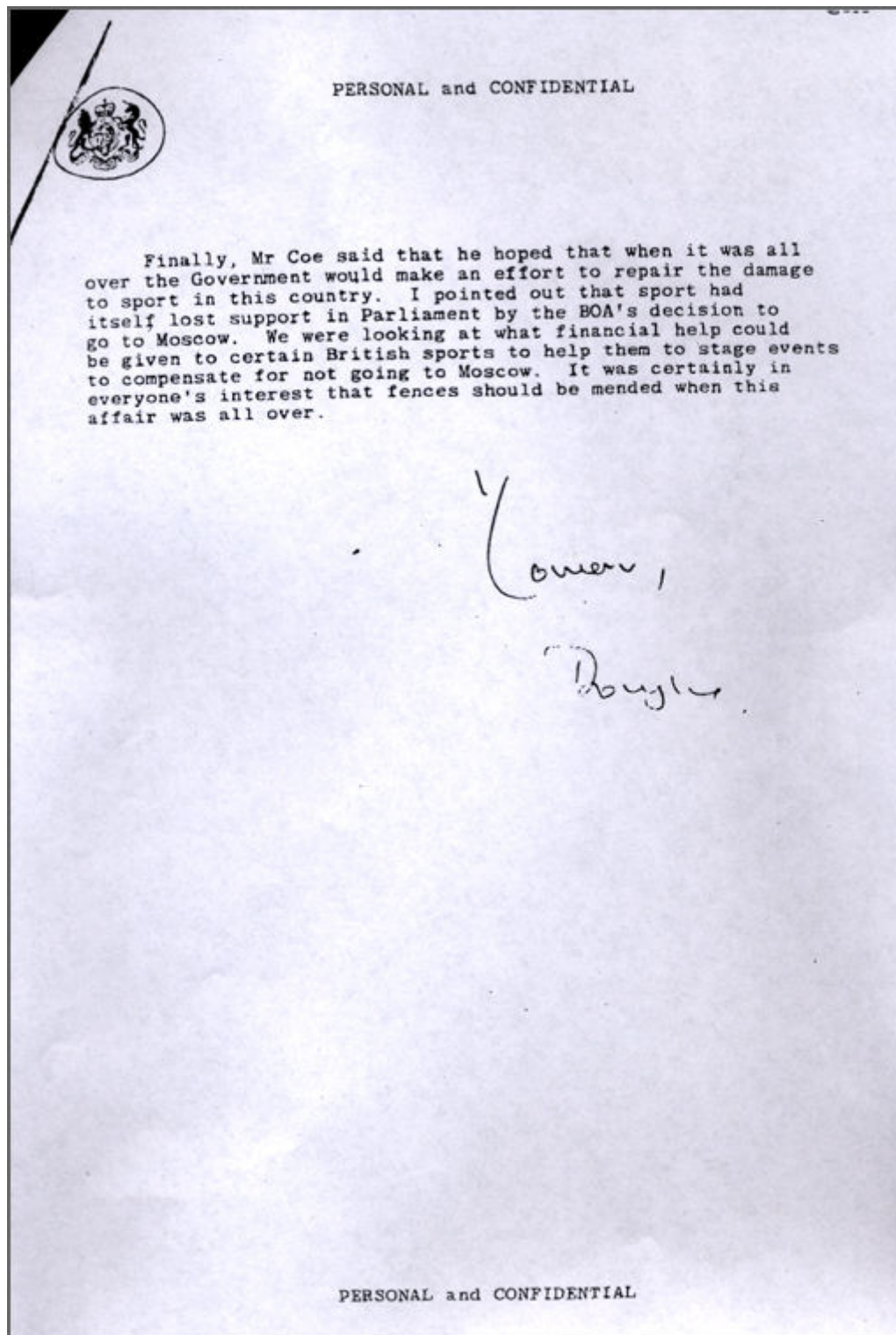
It is worth passing on two points which emerged. First, he was pessimistic about who would in the end go to Moscow; he thought that it might be just the Soviet bloc and some of the non-aligned countries. So he clearly does not assume that British athletes will inevitably go. Secondly, he said that the extent to which trade associations had stopped sponsoring sport, because of the Moscow controversy, had reached serious proportions.

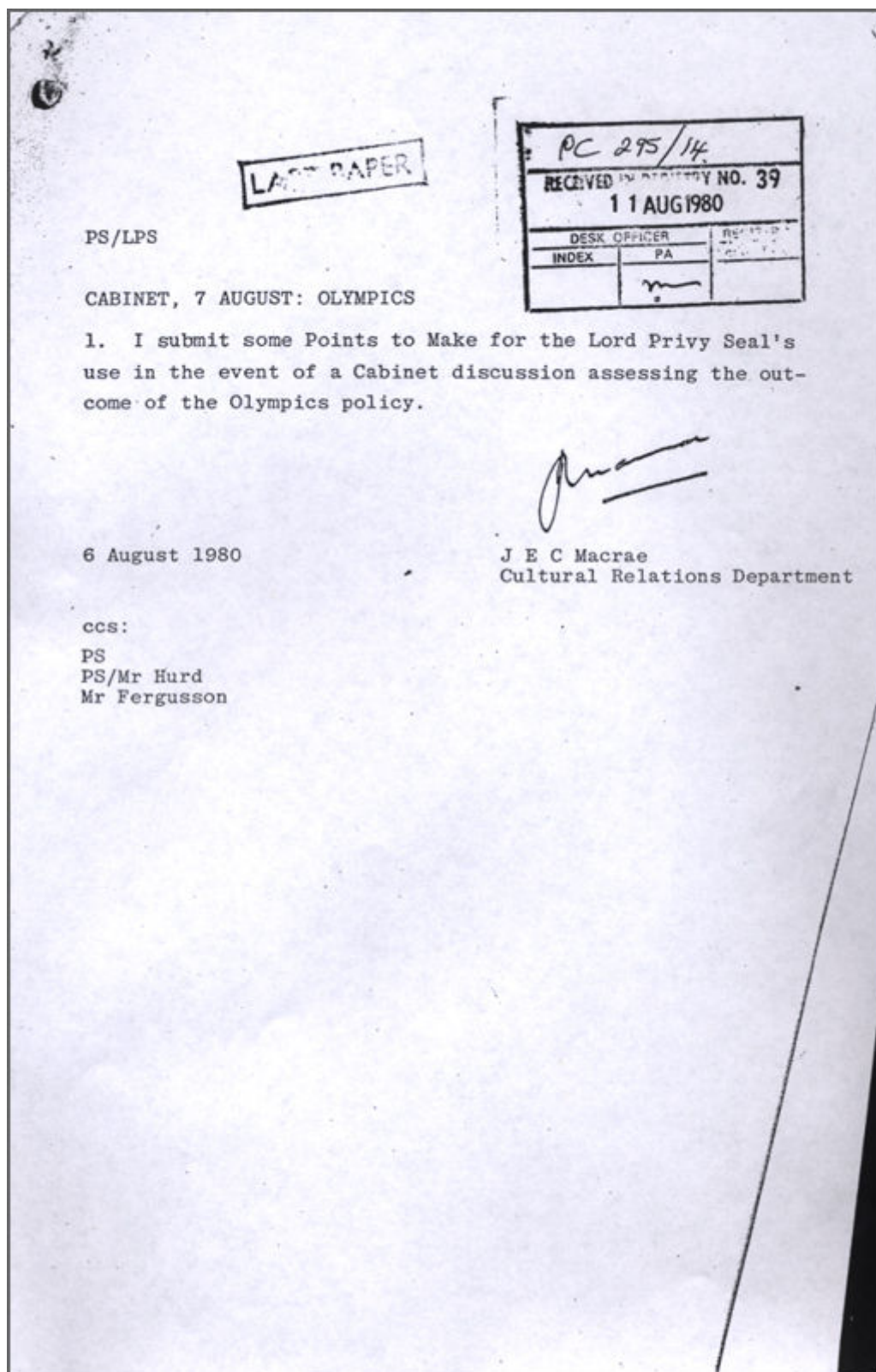
I do not think that I had any success in altering his views and I was careful not to say anything which might be construed as putting pressure on Sebastian Coe through his father. I assured him that the Government had no intention of criticising the athletes individually over the matter and indeed I had been at some pains to head this off in the House. We were aware of the difficult situation in which the athletes found themselves.

/Finally,

Hector Mosro Esq MP
Parliamentary Under-Secretary
of State
Department of the Environment
2 Marsham Street

PERSONAL and CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CABINET, 7 AUGUST: OLYMPICS - ASSESSMENT

POINTS TO MAKE (if raised)

1. Boycott robbed Russians of ultimate propaganda victory. Forced them to reduce much overt political content and to be on defensive. Their recent loud condemnation of mixing sport and politics can usefully be played back to them in future. Soviet controls on athletes and spectators were resented and reflected official nervousness: it also helped rob Games of 'Olympic Spirit'.
2. Sporting value of Games, particularly in swimming, hockey, yachting and equestrianism, degraded by boycotters, including our own. But Games produced some memorable events and records (perhaps fewer records would have been broken had there been more effective controls on drug abuse).
3. Boycott should accelerate IOC's revue of Games procedure, eg the reduction of nationalistic practices; the selection of a permanent site or the splitting of the Games into several less prestigious events; and problems of professionalism and drug abuse.
4. A pity most British athletes failed to follow Government advice and boycott Games. Perhaps some attracted by the prospects of glory in the absence of United States or West German competition; but British runners particularly strong this year. Ovett, Coe, Wells and Thompson would probably have won medals anyway.
5. Unlikely that most Russian people understood real reason for boycott. The BOA's gestures on opening parade, anthem and union jack were seen to be futile, in terms of a protest against the invasion of Afghanistan, and worse, were damaging to us: the Russian people were told BOA were protesting against the British Government and the British public were left with the impression that we had instructed the BOA to make anti-British gestures.

CONFIDENTIAL

- 2 -

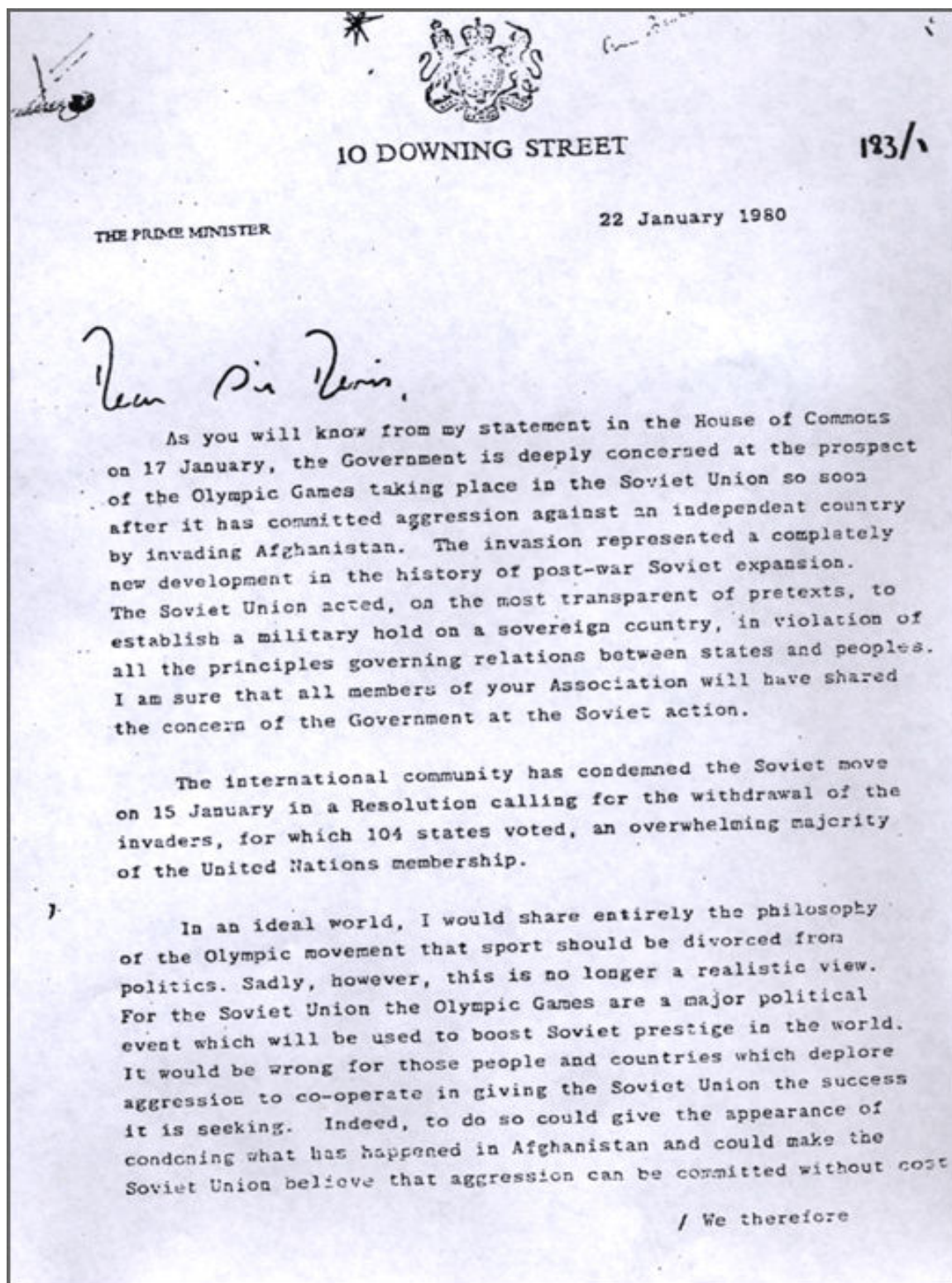
Nothing has happened to cause the Government to alter its advice to British athletes. Soviet troops still occupy Afghanistan and cruelly oppress the Afghan people. Despite the strict censorship, there are continuing reports of atrocities. Only the complete withdrawal of Soviet troops will end them, and it is essential that the pressure on the Soviet Union should be maintained. None of the recent initiatives from Kabul and Moscow includes a clear commitment to end the Soviet occupation of Afghanistan.

The Games will serve the propaganda needs of the Soviet Government. There is no effective palliative, such as cutting out the ceremonies. I remain firmly convinced that it is neither in our national nor in the wider Western interest for Britain to take part in the Games in Moscow. As a sporting event, the Games cannot now satisfy the aspirations of our sportsmen and women. British attendance at Moscow can only serve to frustrate the interests of Britain.

I am copying this letter to the representatives on your Committee of the Governing Bodies of Olympic Sports and to the Chairmen of those Bodies.

(SGD) MARGARET THATCHER

Sir Denis Follows, C.B.E.

We therefore ask that the British Olympic Association should approach the International Olympic Committee urgently and propose that the Summer Games be moved from the Soviet Union. We believe that, with co-operation between like-minded countries, it should be possible to hold the Games in one or, if necessary, more than one other place. The Government are prepared to play their full part in supporting arrangements in this country for those events of the Games that might be held here.

I should like to emphasise the high regard in which I hold the British sportsmen and women who have worked so hard to reach Olympic standards. I hope that it will be possible for them to participate and receive the awards they deserve this summer. The Olympic ideal is a noble one and the Games should demonstrate the free spirit of the individual in the achievement of excellence. The Soviet action in Afghanistan, however, stands in complete antithesis to the Olympic ideal. It is a challenge to us all to ensure that the Games can take place without appearing to condone Soviet military aggression.

Yours sincerely
Margaret Thatcher

Sir Denis Follows, C.B.E.

Zdroj příloh III.: The Guardian. 24. únor 2006.

<http://www.guardian.co.uk/uk/2006/feb/24/past.Olympics2012> (5. 1. 2010)